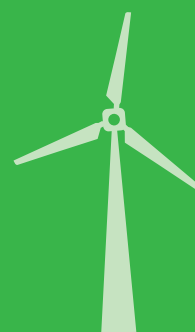

MAATSCHAPPELIJK JAARVERSLAG BLOEMISTERIJSECTOR 2012-2013

Inhoudsopgave

EEN DUURZAME, TRANSPARANTE SECTOR	05
Het profiel van de bloemisterijsector	07
• Nederland en daarbuiten	08
• Werkgevers en werknemers	09
• Bestuurlijke structuren	10
• Dialoog met de buitenwereld	11
• MPS	12
PEOPLE	15
Arbeid en arbeidsomstandigheden	16
• Personeelsbestand	17
• Arbeidsomstandigheden	18
• Mensenrechten	20
• Huisvesting	22
Maatschappij	21
• Internationaal	23
• Publieksevenementen	24
• Mededinging	24
INTERVIEW HENK ONSTWEDDER, FNVBONDGENOTEN	25
PLANET	27
Gewasbescherming	28
• Bijen	30
Energie en CO₂	31
Water	37
• Voldoende goed gietwater	37
• Emissies	38
• Kwantiteit	39
Transport en verpakkingen	41
Veen	44

INTERVIEW SIJAS AKKERMAN, NATUUR & MILIEU	45
PROFIT	47
Economie	49
• Aantallen en arealen	50
• Economische waarde	52
• Inkomsten	54
• Subsidies	57
Biobased	59
Productverantwoordelijkheid	61
INTERVIEW WILLEM LAGEWEG, MVO NEDERLAND	62
BIJLAGEN	65
• Stakeholders	65
• Over dit verslag	67
• GRI-tabel	68
COLOFON	78

Een duurzame, transparante sector

Van producenten en handelaren mag verwacht worden dat ze maatschappelijk verantwoord ondernemen. Zo ook van de Nederlandse bloemisterijsector. Graag laat de sector zien hoe ondernemers en (branche)organisaties zich inspannen voor een duurzame bedrijfsvoering.

Daarom hebben de Koninklijke bloemenveiling FloraHolland, tuinbouwondernemersorganisatie LTO Glaskracht Nederland en de Vereniging voor de Groothandel in de Bloemen en planten VGB het initiatief genomen voor het samenstellen en uitgeven van een maatschappelijk jaarverslag over 2012 en 2013. Dit is een voortzetting van het maatschappelijk jaarverslag uit 2011, gemaakt door het Productschap Tuinbouw.

Met het maatschappelijk jaarverslag wordt duidelijk hoe de bloemisterijsector zich inzet voor People, Planet en Profit. Want juist als belangrijke pijler van de Nederlandse economie is de sector er mede-verantwoordelijk voor dat ook komende generaties een duurzaam bestaan kunnen hebben. Vandaar dat de sector op alle relevante issues concreet beleid ontwikkelt om de impact op de wereld om ons heen zo beperkt mogelijk te maken.

Met externe stakeholders voert de sector een intensieve dialoog over de vraag hoe de sector scoort op belangrijke issues. Dit maatschappelijk jaarverslag is onderdeel van deze dialoog: op een transparante en overzichtelijke wijze laat de sector zien welke doelstellingen gehanteerd worden, en wat vervolgens de resultaten zijn.

De initiatiefnemers van dit maatschappelijk jaarverslag hopen daarom dat u, de lezer, een beter en eerlijker beeld krijgt van waar de bloemisterijsector voor staat en waaraan de sector werkt. Mede daarom laten we in deze uitgave drie kritische stakeholders aan het woord.

Namens FloraHolland, LTO Glaskracht Nederland en VGB

*Lucas Vos,
algemeen directeur
FloraHolland*

*Nico van Ruiten,
voorzitter
LTO Glaskracht Nederland*

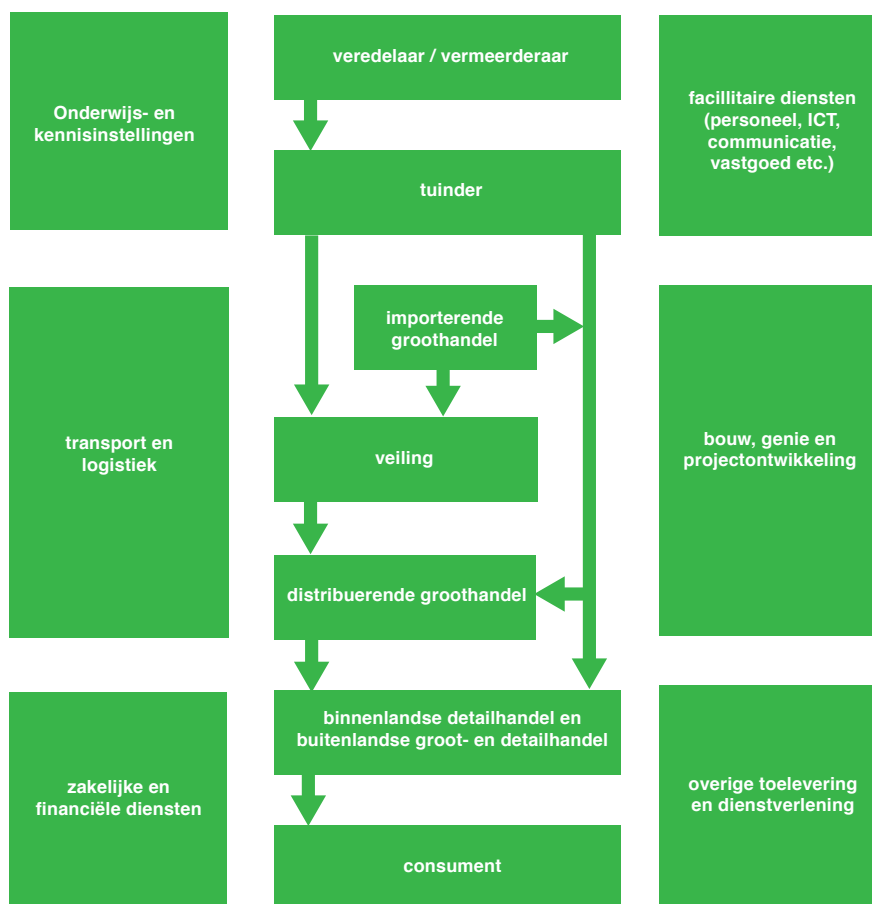
*Herman de Boon,
voorzitter
VGB*

Het profiel van de bloemisterijsector

De Nederlandse land- en tuinbouw is een van de pilaren van de Nederlandse economie. De totale sector zorgt voor zo'n 10 procent van de werkgelegenheid in Nederland. Daarvan werken circa 400.000 personen in de tuinbouw.

Dit maatschappelijk jaarverslag richt zich op een deel van de tuinbouw, namelijk de bloemisterijsector. Hieronder worden de volgende activiteiten geschaard: productie, handel en afzet van snijbloemen en potplanten in of via Nederland. In de bloemisterijsector werken ongeveer 80.000 tijdelijke en vaste krachten.

Onderstaande illustratie geeft een vereenvoudigd overzicht van de supply chain van de bloemisterijsector. Hieruit blijkt hoe de verschillende schakels in de bloemisterijketen zich tot elkaar verhouden.

Nederland en daarbuiten

De bloemisterijsector is sterk geconcentreerd in de drie marktplaatsen: Aalsmeer, Naaldwijk en Rijnsburg. Maar dit verslag heeft niet alleen betrekking op activiteiten binnen Nederland, maar ook daarbuiten. De reden daarvoor is dat de Nederlandse bloemisterijsector zeer internationaal actief én toonaangevend is.

Nederlandse bedrijven importeren uitgangsmateriaal, bloemen en planten uit meer dan 60 landen, en dan met name uit Kenia en Ethiopië. Deze landen zijn samen goed voor meer dan 65 procent van de import. Daarnaast exporteren Nederlandse bedrijven naar ruim 120 landen: de top 3 (Duitsland, Verenigd Koninkrijk en Frankrijk) is daarbij goed voor de helft van de totale export.

TOP 10 VAN IMPORT- EN EXPORTLANDEN

IMPORT	EXPORT
Kenia	Duitsland
Ethiopië	Verenigd Koninkrijk
Israël	Frankrijk
België	Italië
Duitsland	Rusland
Zimbabwe	België
Denemarken	Zweden
Spanje	Zwitserland
Ecuador	Oostenrijk
Italië	Polen

Werkgevers en werknemers

De bloemisterijsector telt ruim 5.000 ondernemingen. Dit zijn met name familiebedrijven en coöperaties. FloraHolland is verreweg het grootste bedrijf in de sector. Zo bedroeg de omzet van FloraHolland in 2012 en 2013 circa 4,5 miljard euro.

Veel van die Nederlandse ondernemingen zijn aangesloten bij een van de brancheorganisaties. Voor producenten is dat LTO Glaskracht Nederland: bijna 70 procent van alle tuinbouwondernemers is hierbij aangesloten. Van de groothandel in bloemisterijproducten vertegenwoordigt de VGB ongeveer twee derde van de totale omzet.

Van de 400.000 personen die werkzaam zijn in de tuinbouw, werken er 135.000 in de sierteeltsector, en daarvan ongeveer 80.000 in de bloemisterij. Deze getallen zijn gemiddelden, omdat door seizoensinvloeden de arbeidsbehoefte door het jaar heen varieert.

Van de werkzame personen is circa een derde in vaste dienst, een vijfde in tijdelijke dienst, een derde uitzendkracht en circa 10 procent eigenaar (en gezinsleden). Van alle arbeidskrachten in vaste dienst bij de primaire productie, veiling en groothandel is iets minder dan een derde vrouw. Het percentage medewerkers van niet-Nederlandse afkomst in vaste dienst bedraagt gemiddeld 9%. De Cao voor de glastuinbouw is algemeen verbindend verklaard, de Cao voor de groothandel in bloemen en planten geldt voor alle VGB-leden.

Naast werkgelegenheid in Nederland levert de bloemisterijsector ook werkgelegenheid op in de landen van waaruit Nederland importeert. Zo schat de Kenia Flower Council dat in Kenia circa 90.000 mensen bij bloemenbedrijven werken. Van de producten die worden geteeld in Kenia wordt de helft tot twee derde verhandeld via Nederlandse veilingen, zo berekenden de Rabobank en de Kenya Flower Council.

Bestuurlijke structuren

In 2013 is besloten het Productschap Tuinbouw (PT) op te heffen in 2014. Dit heeft grote gevolgen voor de bestuurlijke structuur van de bloemisterijsector. Het PT was namelijk de organisatie waarbinnen onder meer veilingen, telers, handelaren, vakbonden, retail/detailhandel en afzetorganisaties beleid maakten en uitvoerden.

Een aantal programma's van het PT is ondergebracht bij andere (branche)organisaties. Dit geldt ook voor Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). De meeste ondernemers zijn lid van deze organisaties en willen collectief verantwoordelijkheid dragen voor een aantal zaken.

Daarnaast zijn er regionale organisaties actief in de bloemisterijsector. Het gaat dan met name om Greenports: stichtingen waarin het tuinbouwbedrijfsleven, regionale en lokale overheden betrokken zijn (en in toenemende mate ook kennisinstellingen).

De drie partijen die dit maatschappelijk jaarverslag hebben opgesteld - FloraHolland, LTO Glaskracht Nederland en VGB - zijn ledenorganisaties met de algemene ledenvergadering als hoogste orgaan. De rechten en plichten van deze ledenvergaderingen zijn statutair vastgelegd. Daarnaast kennen alle drie de organisaties een fijnmazig netwerk van regio's of functionele groepen. Binnen deze groepen kunnen kritische geluiden op een constructieve manier doorstromen naar het bestuur of de ledenvergadering.

Dialogoog met de buitenwereld

De bloemisterij heeft een fijnmazig netwerk van stakeholders via LTO Glaskracht Nederland, de VGB en FloraHolland. Hieronder vallen zowel marktpartijen, de overheid, NGO's als kennisinstellingen.

De sector streeft naar een gestructureerd dialoog met de belangrijkste stakeholders. Daardoor is de bloemisterij in staat om vanuit een breed draagvlak beleid te ontwikkelen, issues aan te pakken en te verbeteren en snel in te spelen op de actualiteit. Kritische geluiden van externe organisaties worden zo veel als mogelijk geborgd via de gestructureerde dialoog met stakeholders. In de meeste gevallen worden de hoogste bestuurders daarin ondersteund door een beleidsspecialist.

In de bijlage staan alle stakeholders per thema.

PERCENTAGE MPS- GECERTIFICEERDE BEDRIJVEN TOEGENOMEN

Hoe duurzaam is een bloem of plant geteeld? MPS geeft het antwoord op die vraag.

Om een MPS-certificaat te behalen moet een teler namelijk onder meer het gebruik van water, energie en gewasbeschermingsmiddelen registreren. Dat gebruik wordt vergeleken met een standaardbedrijf van dezelfde omvang en dezelfde teelt. Wie een gemiddeld verbruik heeft, verdient MPS-C. Een lagere verbruik levert MPS-B op. Wie veel minder verbruikt dan het standaardbedrijf voldoet daarmee aan MPS-A. MPS is een goed fundament om het gebruik van water, energie en gewasbeschermingsmiddelen verder te verbeteren.

Er zijn meer keurmerken. Zo staan bij Fair Flowers, Fair Plants de arbeidsvoorwaarden en omstandigheden centraal. MPS-GAP is gebaseerd op GlobalGAP en richt zich op onder meer veiligheid, duurzaamheid en traceerbaarheid.

Een toenemend aantal telers voldoet aan een van de MPS-keurmerken. Vooral het aandeel van de zwaarste keurmerken (MPS-A en Fair Flowers, Fair Plants) stijgt. In 2013 voldeed 63,8% van de totale omzet van FloraHolland aan een van de MPS-certificaten.

PERCENTAGE MPS-CERTIFICERINGEN OP OMZET FLORAHOLLAND

	2012	2013	GROEI
FFP en MPS-A	13,40%	15,20%	1,80%
MPS-A	36,80%	40,70%	3,90%
MPS-B	6,50%	4,60%	-1,90%
MPS-C	3,40%	2,40%	-1,00%
GLOBAL-GAP	0,20%	0,30%	0,10%
MPS-GAP	0,00%	0,00%	0,00%
Tijdelijk FFP	1,10%	0,60%	-0,50%
Geen MPS	38,60%	36,20%	-2,40%

People

De bloemisterijsector kan niet zonder goede medewerkers. Daarom zet de sector zich in voor goede arbeidsomstandigheden en mensenrechten. De sector zich dan ook zeer bewust van zijn maatschappelijke positie.

Arbeid en arbeidsomstandigheden

De tuinbouw blijft behoefte houden aan goed en gekwalificeerd personeel. Maar de sector staat daarin niet alleen; ook andere sectoren zijn op zoek naar arbeidskrachten.

De tuinbouw zorgt voor zo'n tien procent van de Nederlandse werkgelegenheid, ofwel ongeveer 400.000 banen. Een aanzienlijk deel daarvan betreft tijdelijke krachten. Zo waren er in 2012 circa 50.000 uitzendkrachten actief in de tuinbouw. Bijna twee derde daarvan komt uit Polen. Zij worden - net als hun Nederlandse collega's - betaald conform de cao.

AANTAL UITZENDKRACHTEN IN 2012

Glastuinbouw	30000
Open teelten	10000
Groothandel	7000
Overig	3000
TUINBOUW TOTAAL	50000

LTO Nederland is een van de partners van de Stichting Normering Arbeid, dat uitzendbureaus certificeert. Het keurmerk van de Stichting Normering Arbeid is in overleg met de ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en Financiën tot stand gekomen. Inleners zijn gevrijwaard voor fouten in de afdracht van belastingen en premies. Hierdoor worden bedrijven aangemoedigd zaken te doen met bonafide uitzenders en worden malafide uitzenders buitenspel gezet.

Gemiddeld worden uitzendbureaus twee maal per jaar geïnspecteerd door de Stichting Normering Arbeid. Sinds 2007 is het aantal gecertificeerde uitzendbureaus verviervoudigd tot 3.700. Desalniettemin blijkt uit cijfers van de inspectiedienst dat controle nog steeds nodig is.

Personeelsbestand

Het gemiddeld personeelsbestand van glastuinbouwbedrijven bestond in 2013 voor 40 procent uit werknemers van 46 jaar of ouder. Statistisch neemt het ziekteverzuim toe met de leeftijd. Met het oog op de noodzaak om langer door te werken besteedt de sector daarom steeds meer aandacht aan vitaliteit en een leeftijdsbewust personeelsbeleid.

IN- EN UITSTROOM VAN VAST PERSONEEL IN 2012

	INSTROOM 2010	INSTROOM 2012	UITSTROOM 2010	UITSTROOM 2012
Bloemenbedrijf in de opengrond	4,00%	5,80%	4,40%	6,40%
Bloemenbedrijf onder glas	7,90%	10,50%	8,00%	7,80%
Groothandel bloemisterij	8,60%	11,90%	6,90%	10,30%
Totaal tuinbouw	7,4	12,1	7,4	10,6

Arbeids- omstandigheden

De tuinbouw steekt veel energie en moeite in het verbeteren van de arbeidsomstandigheden. Hiervoor is onder meer het meerjarenprogramma ‘Werken in de tuinbouw’ opgesteld. Alle arbeidsvoorwaarden staan beschreven in de cao.

De Stichting Gezondheid Agrarische Sectoren (Stigas) houdt zich - namens werkgevers en werknemers - bezig met goede arbeidsomstandigheden en verzuimpreventie. Stigas is hierbij kenniscentrum, uitvoerder van preventiediensten en regisseur van verzuimpreventie.

Volgens Stigas heeft het ziekteverzuim in de glastuinbouw zich gunstig ontwikkeld in de periode 2012 en 2013. Het ziekteverzuim in de glastuinbouw is zelfs een kwart minder dan het landelijk gemiddelde. Een van de oorzaken is dat de cijfers vooral zijn gerelateerd aan de omvang van het aantal vaste personeelsleden op een bedrijf. Kleine bedrijven met weinig vast personeel (en bijvoorbeeld veel uitzendkrachten) hebben daardoor vaak een relatief laag ziekteverzuim.

ZIEKTEVERZUIM IN DE GLASTUINBOUW IN 2012

Glastuinbouw	2,90%
Landelijk	3,70%

In de glastuinbouw komen relatief veel schouder- en luchtwegklachten voor. Ook verergeren de klachten vaker tijdens het werk. Inmiddels heeft Stigas hiervoor aanbevelingen gedaan. Ook heeft Stigas geïnterviewd welke factoren bepalend zijn voor de gezondheid en inzetbaarheid van werknemers in de glastuinbouw:

- langdurig staan
- langdurig lopen
- temperatuurwisselingen
- warmte
- verlichting

Volgens Stigas hebben werknemers in de glastuinbouw minder overlegsituaties om problemen te bespreken en ervaren ze minder invloed op hun werkzaamheden. Volgens Stigas is er een verband met het werkvermogen. Meer zelfstandigheid bij het uitvoeren van werkzaamheden zou kunnen betekenen dat werknemers zich prettiger voelen en dat de productiviteit stijgt. Volgens Stigas is er een verband met het werkvermogen. Meer zelfstandigheid bij het uitvoeren van werkzaamheden zou kunnen betekenen dat werknemers zich prettiger voelen en dat de productiviteit stijgt.

Mensenrechten

Het naleven van de mensenrechten krijgt de laatste jaren overal steeds meer aandacht, ook in de bloemisterijsector.

Zo is er een groot aantal certificaten die aangeven of een bedrijf de mensenrechten naleeft. Enkele voorbeelden daarvan zijn:

- Fair Flowers, Fair Plant
- MPS-Socially Qualified
- MPS-Florimark Trade
- MPS-Florimark Producten
- Fair Trade
- certificaten van de Kenya Flower Council

Het Floricultural Sustainable Initiative - opgericht in 2013 - is een internationaal collectief dat wil dat 90% van de internationale bloemisterijketen in 2020 duurzaam is. Vanuit Nederland hebben VGB, LTO Glaskracht Nederland en FloraHolland zich verbonden aan dit initiatief.

FSI zal onder meer duurzaamheidsstandaards vergelijken, relevante issues aankaarten en concrete projecten organiseren. Het richt zich daarbij op een breed scala aan duurzaamheidsthema's. Ook voor mensenrechtenschendingen, als die zich zouden voordoen in onze sector, is het FSI het aanspreekpunt. FSI heeft de belangrijkste risico's op het gebied van mensenrechten in kaart gebracht. Dit zijn positie van vrouwen en migrantenarbeiders. Uit de inventarisatie blijkt verder dat voor de risico's beheersmaatregelen zijn getroffen. De sector zal deze maatregelen – onder andere via FSI – voortzetten en waar nodig intensiveren.

Als alleen naar Nederland wordt gekeken, dan is arbeid door migranten het belangrijkste speerpunt, en dan met name door Polen. Nederland trekt veel Poolse arbeidsmigranten aan vanwege de beschikbare werkgelegenheid en de relatief hoge lonen, stelt het College voor de Rechten van de Mens. Een deel van de arbeidsmigranten beheerst de Nederlandse taal niet en is daardoor kwetsbaar op de arbeidsmarkt. Daarnaast zijn er Poolse migranten die in het kader van een all-inclusive package van een uitzendbureau naar Nederland zijn gekomen. Ook zij hebben recht op behoorlijke arbeidsvoorwaarden en -omstandigheden, een adequate levensstandaard, sociale zekerheid, privacy, toegang tot de rechter en een effectief rechtsmiddel. Dit kan onder meer bereikt worden als de cao wordt nageleefd. De sector werkt hieraan met de sociale partners.

Maatschappij

Maatschappelijk betrokkenheid is belangrijk voor het draagvlak bij mensen die wonen, werken of recreëren nabij de productie en handelslocaties. Ondernemers vinden immers niet alleen hun klanten belangrijk, maar hechten ook aan lokale waardering. Een goede verhouding met de directe omgeving is daarom voor de sector van groot belang.

Maar waar economische bedrijvigheid is, is er kans op overlast. Bij de bloemisterijsector gaat dat om overlast door licht, geluid, verkeer en huisvesting van tijdelijke buitenlandse werknemers. Brancheorganisaties en individuele ondernemers hebben constructief contact met de regionale politiek, bewonerscollectieven en het collegabedrijfsleven over deze issues, bijvoorbeeld door werkbezoeken te organiseren of via de Greenportorganisaties.

Daarnaast is er een groot aantal organisaties waarmee op structurele wijze over relevante maatschappelijke thema's overleg wordt gevoerd. In de bijlage staat hiervan een overzicht.

Huisvesting

Goede huisvesting is van belang voor de betrokken werknemers, maar ook voor de omgeving. Door meer tijdelijke en goede woningen wordt niet alleen de druk op de woningmarkt verminderd, het kan ook mogelijke overlast voorkomen. Daardoor versterkt de acceptatie van migranten in de lokale gemeenschap.

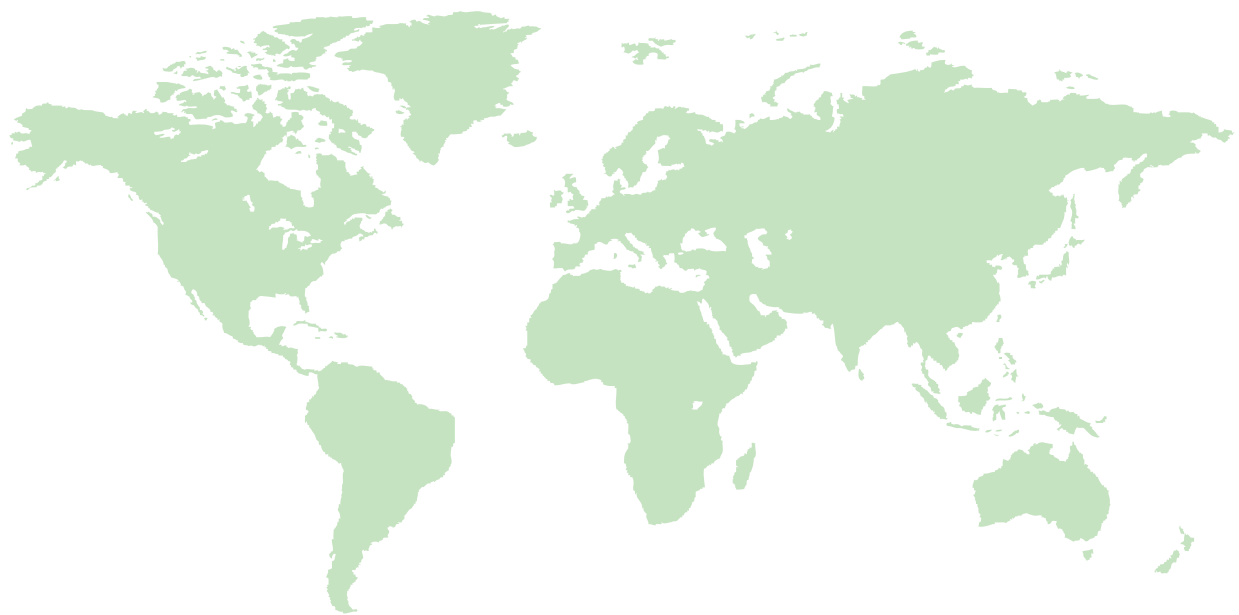
In 2012 ondertekende sociale partners, lokale overheden en uitzendkoepels de zogeheten 'Nationale verklaring van partijen betrokken bij (tijdelijke) huisvesting EU-arbeidsmigranten'. Doel is het realiseren van kwantitatief en kwalitatief voldoende aanbod van huisvesting op plaatsen waar dat mogelijk is en toegestaan is. Gemeenten verstrekken vergunningen en bestemmingsplannen en houden toezicht (op veiligheid, hygiëne, woonkwaliteit), de sociale partners (waaronder ook de sector zelf) legt normen voor goede huisvesting vast in de cao.

In 2013 ontwikkelde de Stichting Normering Flexwonen het keurmerk voor de huisvesting van arbeidsmigranten. De Stichting beheert de registers van ondernemingen die aan de norm voor huisvesting van arbeidsmigranten voldoen en onderhoudt de normen. Uitzendorganisaties die huisvesting voor arbeidsmigranten aanbieden kunnen een certificaat van de Stichting Normering Flexwonen behalen.

Internationaal

Hoe bouw je als Nederlandse ondernemer met activiteiten in het buitenland aan een duurzame en perspectiefvolle relatie? En hoe kan je bedrijf een relevante bijdrage leveren aan de lokale samenleving? Veel Nederlandse ondernemers met activiteiten in het buitenland zijn met deze vragen bezig en starten bijhorende projecten. Zo zijn er Nederlandse projecten in Kenia en Ethiopië met als doel het vergroten van de kansen op goede scholing en gezondheidszorg.

Publieksevenementen

In Nederland organiseert de tuinbouw een aantal grote publieksevenementen om die regionale verbondenheid te behouden en te versterken. Twee jaarlijkse evenementen springen eruit. Allereerst Kom in de Kas. Tijdens deze ‘open dagen van de tuinbouw’ zetten ongeveer 200 bedrijven in 23 regio’s hun deuren open voor zo’n 200.000 belangstellenden.

De Ride for the Roses is een fietstocht in de strijd tegen kanker. Iedere deelnemer ontvangt bij de finish een roos: deze staat symbool voor een morgen voor iedereen. Jaarlijks zijn daarmee 11.000 fietsliefhebbers op een sportieve, gezonde en plezierige manier bezig. Tegelijkertijd maken ze een vuist tegen kanker door geld in te zamelen voor KWF Kankerbestrijding. In 2012 werd zo bijna 2 miljoen opgehaald en in 2013 1 miljoen euro.

MEDEDINGING

Als grootste marktplaats heeft en ervaart FloraHolland verantwoordelijkheid voor een transparante werkwijze. In 2013 eiste een groep bloemen- en plantenhandelaren dat FloraHolland de voorgenomen tariefswijziging voor 2014 niet zou doorvoeren. Volgens de groep waren de tarieven door de veiling eenzijdig vastgesteld en werden de handelaren hierdoor geconfronteerd met onredelijke kostenverhogingen. De groep werd ondersteund door de brancheorganisatie VGB.

In een kort geding heeft de voorzieningenrechter te Amsterdam echter bepaald dat de tariefswijziging bij FloraHolland per 1 januari 2014 rechtmatig was en dat de tarieven mochten worden aangepast.

Henk Onstwedder, FNV Bondgenoten

'De tuinbouw zoekt altijd naar het laagste punt'

Verwacht van FNV Bondgenoten geen jubelverhalen over hoe de bloemisterijsector met medewerkers omgaat. Maar tegelijk heeft de bond begrip voor de moeilijke situatie waarin ondernemers zich bevinden, vertelt bestuurder Henk Onstwedder. “Met name de kleine bedrijven worden getroffen door de asymetrie in de markt.”

Met grote regelmaat zit Onstwedder met vertegenwoordigers van de glastuinbouw rond tafel. Er zijn namelijk nogal wat gelegenheden waarbij werkgevers en werkgemers elkaar moeten zien te vinden, zoals tijdens de cao-onderhandelingen en in de besturen van onder meer het Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw (BPL), het Mobiliteitscentrum Glastuinbouw en Colland. “We zijn heel vriendelijk tegen elkaar, maar soms is het knokken.”

Het laagste punt

De discussies tijdens die overleggen gaan meestal over de kosten. “Wat me tegenvalt is dat de tuinbouw altijd op zoek is naar het laagste punt, maar daar niets voor wil teruggeven. Op zich begrijp ik dat wel: er zijn werkgevers die minder dan het minimumloon verdienen. Maar je mag je afvragen of die ondernemers een helder beeld hebben van hun eigen bedrijfsvoering.”

Die ondernemers is er veel aan gelegen de kosten te drukken. Zo krijgt FNV Bondgenoten tijdens de spreekuren voor bondsleden vaak het signaal dat medewerkers in de verkeerde schaal worden ingedeeld of kloppen de toeslagen en de overuren niet. Zij krijgen dus niet het salaris dat ze behoren te verdienen. Daarnaast is het voor oudere medewerkers maar moeilijk een baan vinden in de sector.

Ook als het gaat om uitzendkrachten is Onstwedder kritisch. “Werkgevers moeten de beloning van de ingehuurd werknemers niet overlaten aan de uitzendbureau's. Werkgevers zijn en blijven zelf verantwoordelijk voor deze mensen. We zien te vaak dat werkgevers wegduiken achter de rug van de uitzendbureaus. Geloof me, als je vier jaar hetzelfde tarief betaalt voor een uitzendkracht, dan weet je dat er iets niet klopt. Want iedere medewerker heeft elk jaar recht op een hogere trede.”

TWEE SNELHEDEN

Maar Onstwedder heeft ook begrip voor de werkgevers. “Het is een sector met twee snelheden. Er zijn multinationals, en er zijn kleine bedrijven. Die kleine maken de meeste herrie, de grote houden hun mond. Ze zitten op de bagagedrager van de kleintjes, en die eten ze uiteindelijk op.”

De situatie is voor tuinbouwondernemers op meer vlakken lastig. Zo is er sprake van “asymetrie” in de markt: de retailers in deze sector rukken op, waardoor het moeilijk is om als individuele tuinder te concurreren op de markt. En de macht van het uit de markt nemen van een product hebben de ondernemers ook niet: de dag erna is het gat alweer opgevuld door import.

Beknibbelen op de kosten is volgens Onstwedder dan ook niet de beste oplossing. Want met lage kosten creëer je goedkope producten en dus overproductie. “Zo creëer je een massaproduct dat niets waard is.”

WAARDE CREËREN

Veel beter is het volgens Onstwedder te investeren in “innovatie, innovatie en nog eens innovatie” en door te werken aan het menselijk kapitaal, dus goede medewerkers. “Kwaliteit is de oplossing. Ondernemers moeten producten creëren die iets waard zijn.”

“Ondernemers zouden moeten zeggen: een goede bedrijfsleider, daar wil ik wel in investeren. Maar er zitten een paar honderd mensen ‘op de bank’ bij het Mobiliteitscentrum: zij kunnen geen werk vinden. Tegelijk roepen ondernemers dat ze geen geschoold personeel kunnen vinden. Maar als je naar de samenstelling van die beschikbare mensen kijkt, dan is dat het profiel dat gezocht wordt.”

Maar Onstwedder heeft ook wel degelijk complimenten voor de bloemisterijsector. “De tuinbouw is bereid sectoraal en collectief zaken te regelen. Er is het besef dat je beter zaken collectief dan individueel kunt regelen. Er is een sterke sectorvisie. Dat spreekt me aan.”

Planet

Een gezonde aarde is niet alleen belangrijk voor onszelf, maar ook voor de generaties na ons. De bloemisterijsector probeert daarom de impact op de natuur te beperken. Dat betekent een continue focus op een lager en slimmer gebruik van natuurlijke bronnen én van energie en gewasbeschermingsmiddelen.

Gewasbescherming

Consumenten kopen en gebruiken bloemen en planten vanwege hun bijzondere sierwaarde. Die sierwaarde vergt dat iedere bloem en iedere plant de consument onbeschadigd en zonder aantasting bereikt. De producent moet dus zorgen dat hij elke ziekte of plaag voorkomt of zo nodig bestrijdt. Met veel vakmanschap en teeltmaatregelen (raskeuze, klimaatregeling, watergift en voeding) slagen producenten daar veelal in. Als het niet lukt is de hulp van gewasbeschermingsmiddelen nodig.

De productie van duurzame potplanten en snijbloemen is alleen mogelijk met een goede plantgezondheid in robuust weerbare systemen. Dat vraagt allereerst om weerbare en sterke gewassen en rassen, toepassing van biologische bestrijders en de inzet van innovatieve technologieën om ziekten en plagen snel op te sporen. Daarnaast zijn middelen nodig om mogelijke ziekten of plagen te bestrijden of te voorkomen. Sterke gewassen, resistenties, biologische bestrijders en groene middelen verminderen de afhankelijkheid van chemische middelen.

De bloemisterijsector heeft als uitgangspunt dat een effectief en duurzaam middelenpakket van groot belang is, maar wel met minimale milieubelasting. Zo wordt er steeds vaker geïntegreerd geteeld. Dit wil zeggen dat ziekten en plagen worden voorkomen door een betere raskeuze, hygiëne, teeltwisseling, dan wel bestreden door natuurlijke vijanden of middelen van natuurlijke oorsprong in te zetten. Bij deze teeltwijze is een selectieve inzet van correctiemiddelen noodzakelijk als de oogst of kwaliteit in gevaar komt door een ziekte of plaag.

Het overheidsbeleid is erop gericht dat in 2023 nagenoeg geen overschrijdingen meer plaatsvinden van de milieukwaliteitsnormen. In 2018 moet daarvoor het aantal overschrijdingen met 50% zijn afgenomen ten opzichte van 2013 en in 2023 met 90%. De sector ontwikkelt samen met de overheid beleid en een pakket aan maatregelen om aan deze doelen te kunnen voldoen.

Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is de afgelopen jaren gerekend in kilogrammen per hectare toegenomen. De absolute hoeveelheid middel zegt echter weinig over het effect daarvan op mens, dier en milieu. Zo is agrarisch-breed in dezelfde periode de milieubelasting van het oppervlaktewater met 85% afgenomen door verbeterde toepassingstechnieken, verschuiving in het middelenpakket en meer biologische methoden. Een toename in het gebruik kan dus samengaan met een vermindering van de milieubelasting; dit gebeurt als een verschuiving in het middelenpakket optreedt naar middelen met een lager risico. Er was met name een verschuiving van breedwerkende middelen naar selectief werkende middelen. Ook was er een toename van middelen van natuurlijke oorsprong.

De gevoeligheid van gewassen voor ziekten en plagen, en anderzijds de sterke afname van het aantal toegelaten middelen brengt telers in een spagaat. Om daaraan het hoofd te bieden heeft de sierteeltsector het initiatief genomen voor het Actieplan Roos. Dit is uitgebreid tot het Actieplan Sierteelt.

Een Actieplan richt zich op economische productie binnen wettelijke en maatschappelijke kaders. Het geeft aanzetten om binnen die kaders tot een duurzaam perspectief voor de productie in Nederland te komen. Daarvoor zijn nieuwe robuuste teeltsystemen nodig die minder afhankelijk zijn van chemische oplossingen. De bloemisterijsector investeert ongeveer 3 miljoen euro in 2012 in onderzoek. Voor de kortere termijn is een effectief middelenpakket noodzakelijk om deze omschakeling mogelijk te maken.

Bijzondere aandacht is er voor middelen voor kleinschalig gekweekte gewassen, zoals de vele bijzondere bloemen die worden geteeld. Ook een bredere toepassing van zogenaamde laag-risicomiddelen en een versnelde toelating van perspectievolle groene middelen zijn aandachtspunten. Tot slot streeft de sector naar harmonisatie van het toelatingsbeleid, zodat in alle landen dezelfde regels gelden.

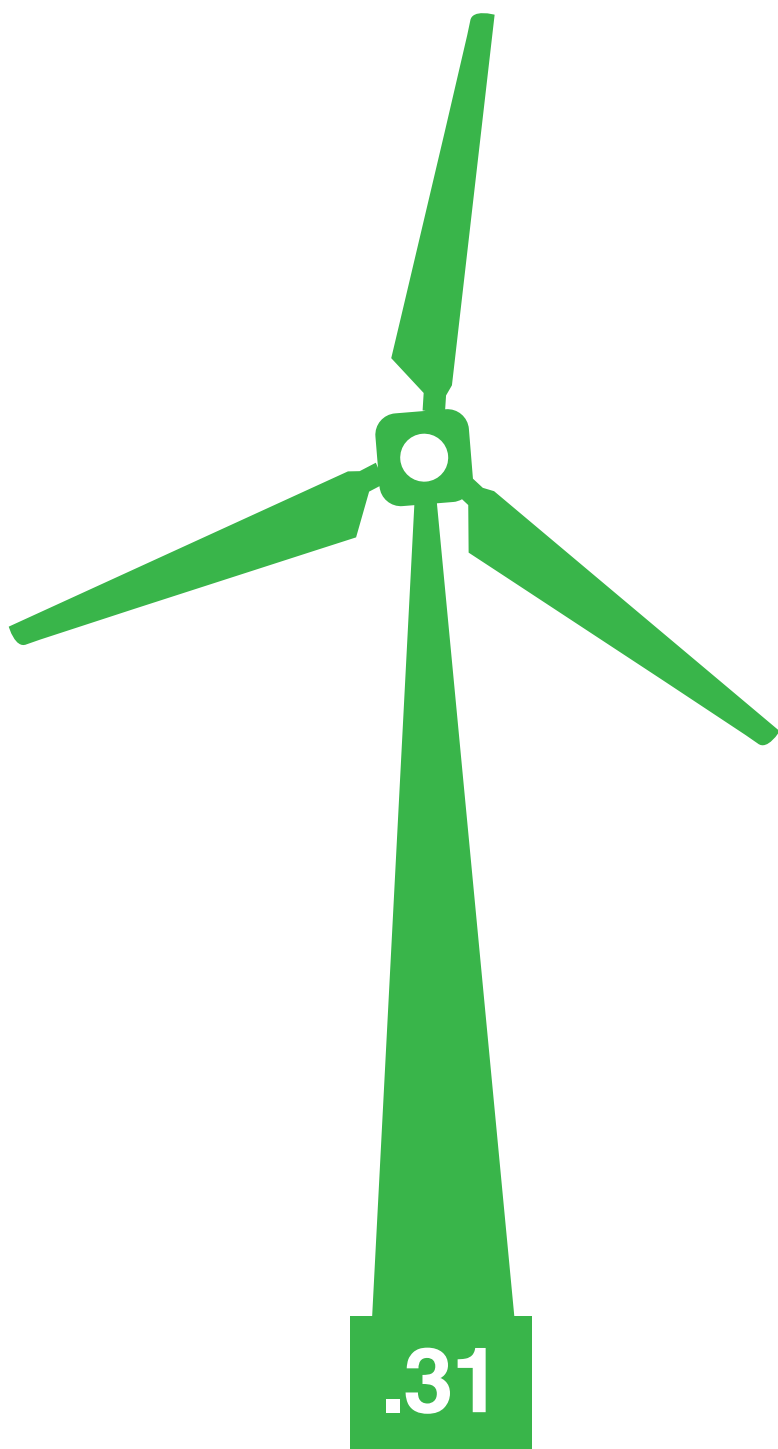
Bijen

De mogelijke invloed van de tuinbouw op de bijenstand is veelbesproken. Door onder meer Greenpeace is gewezen op het verband tussen neo-nicotinen en bijensterfte. Daarnaast komt de varroamijt ook steeds vaker in beeld als veroorzaker van de bijensterfte. De tuinbouw onderschrijft de zorg om de bijenstand en overlegt met natuurorganisaties om tot oplossingen te komen.

Energie en CO₂

Het energieverbruik van de Nederlandse tuinbouw daalt. Per geproduceerd product - zoals een bloem of plant - is steeds minder fossiele brandstof nodig. Ook het absolute energieverbruik neemt af. De tuinbouw is dan ook goed op weg naar de energie- en CO₂-afspraken voor 2020.

Energie en CO₂

De tuinbouw is een grootafnemer van energie. Zo is aardgas nodig om de kassen te verwarmen en elektriciteit om verschillende installaties te laten draaien. Vooral voor groeilicht is veel stroom nodig. De vraag naar elektriciteit nam zelfs met 85 procent toe in de jaren 2006 tot en met 2013.

Toch daalt het energieverbruik van de tuinbouw. Dat heeft een aantal oorzaken. Zo zorgen steeds meer telers voor hun eigen energieproductie, onder meer met warmte-krachtinstallaties (WK). Deze vorm van energieopwekking is twee keer zo efficiënt als de grote energiecentrales, onder andere doordat de tuinbouw in staat is overtollige elektriciteit terug te leveren aan het net. De hoeveelheid komt overeen met het elektriciteitsgebruik van 1,3 miljoen huishouden, iets dat bij velen onbekend is.

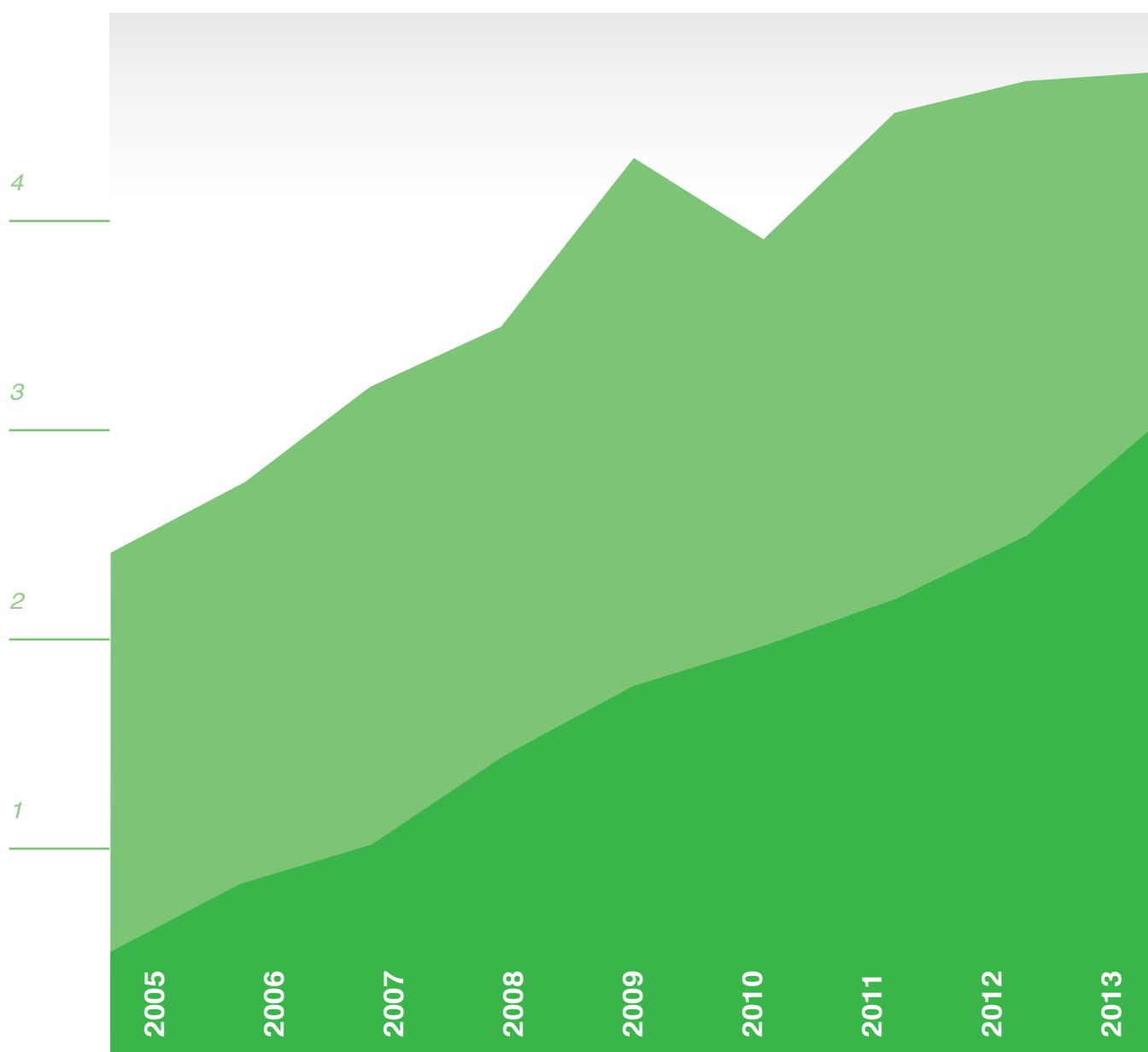
Daarnaast groeit het gebruik van duurzame energie. Het aandeel duurzaam geproduceerde energie steeg in 2013 tot circa 2,9 procent. Vooral aardwarmte en biobrandstoffen zitten in de lift. Het aantal bedrijven met duurzame energie nam toe tot 128 en het areaal groeide naar 529 hectare.

AANDEEL VAN VERSCHILLENDE VORMEN DUURZAME ENERGIE IN DE TUINBOUW

DUURZAME ENERGIE	AANDEEL IN DUURZAAM ENERGIEVERBRUIK	AANDEEL IN TOTAAL ENERGIEVERBRUIK
aardwarmte	31%	0,9%
zonnewarmte	25%	0,7%
biobrandstoffen	19,00%	0,6%
inkoop duurzame elektriciteit	12%	0,3%
inkoop duurzame warmte	11%	0,3%
overig	2%	nihil

AANDEEL DUURZAME ENERGIE

- Tuinbouw
- Landelijk

Het gaat dus de goede kant op met de energietransitie van de glastuinbouw. De ambitie is dat vanaf 2020 bij nieuwbouw klimaatneutraal geteeld kan worden op basis van rendabele investeringen. Hierover zijn afspraken gemaakt in het programma Kas als Energiebron. Ook de CO₂-uitstoot staat hierin omschreven. De totale CO₂-emissie daalde tot 6,8 Mton. Dit is slechts 0,6 Mton boven de CO₂-emissieruimte voor 2020.

BEPERKING CO₂-EMISSION IN 2013

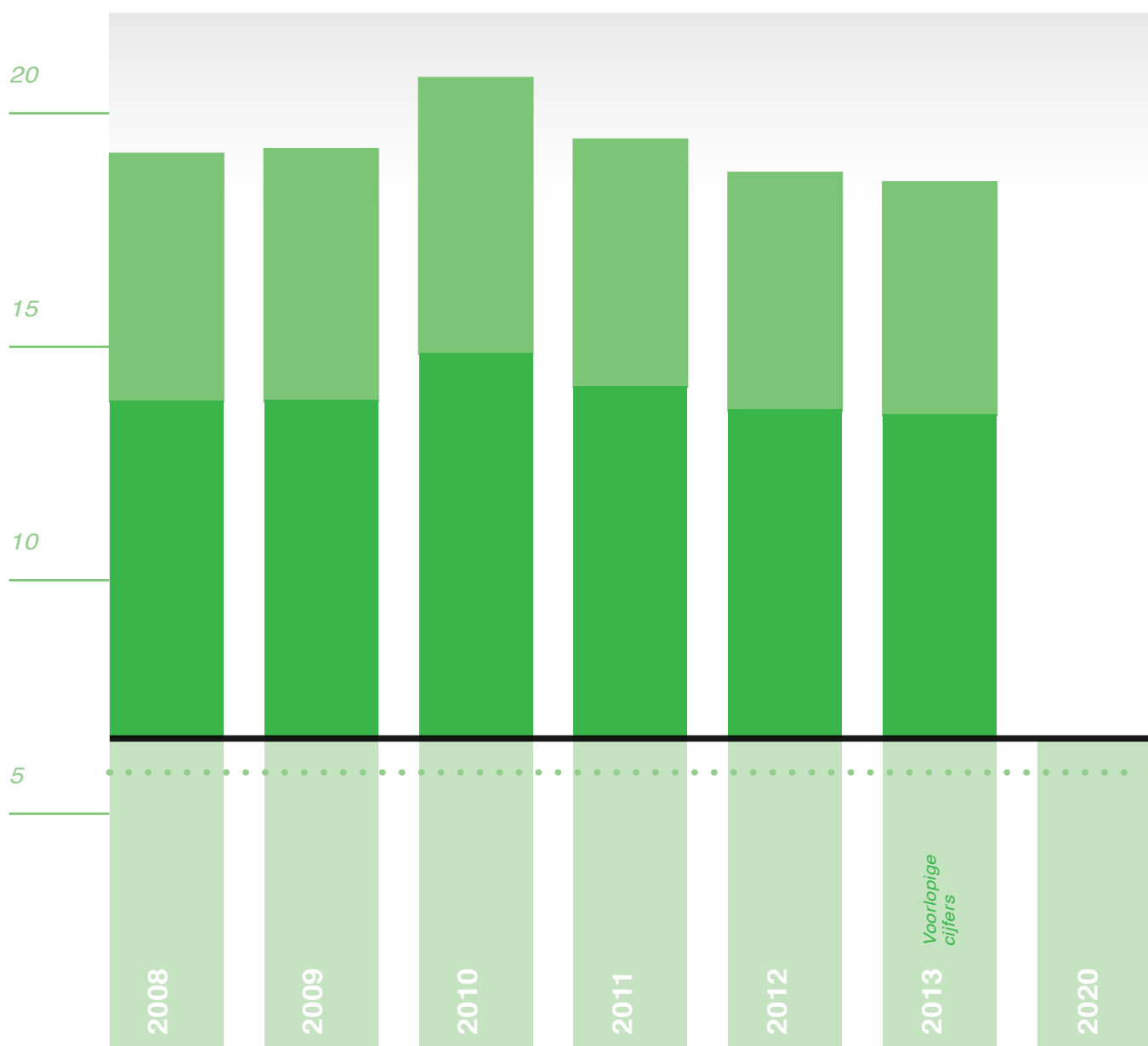
DUURZAME ENERGIE	TOEGEPAST OP	BEPERKING CO ₂ -UITSTOOT
WK-installaties	7.000 hectare	2,35 megaton
aardwarmte, biobrandstoffen, zonne-energie	495 hectare	0,11 megaton
besparingen in de teelt	10.000 hectare	1,9 megaton

Als het energieverbruik wordt afgezet tegen de productie, dan blijkt dat de glastuinbouwsector dichtbij de afspraken voor 2020 zit. Afgesproken is dat de energie-efficiency in 2020 57% bedraagt vergeleken met het referentiejaar 1990. In 2013 bedroeg dat percentage 56%.

Doordat in de tuinbouw veel WKK's staan opgesteld, is de sector netto stroomleverancier. Daarmee zorgt de tuinbouw voor een decentrale en super efficiënte energieopwekking.

CO₂-EMISSIONS (IN MTON)

- CO₂-emissie teelt
- CO₂-emissie totaal *
- Streefwaarde CO₂-emissie teelt
- CO₂-emissieruimte totaal 2020

*Deze emissie is inclusief de emissie door levering van stroom aan het net.

CO₂ uit de Rotterdamse haven

De glastuinbouw is ook afnemer van CO₂. De organisatie OCAP levert CO₂ dat vrijkomt bij de chemische industrie in de Rotterdamse haven aan de tuinbouw. In 2012 heeft OCAP een installatie bij de tweede CO₂-bron van bio-ethanolproducent Abengoa definitief in gebruik genomen. Zo'n 500 tuinders die hun CO₂ van OCAP betrekken krijgen daardoor meer leveringszekerheid. Daarnaast kan OCAP hierdoor de CO₂-levering uitbreiden naar onder meer kwekers in de Zuidplaspolder.

Water

Water is van primair belang voor de glastuinbouwsector. Goed uitgangswater kan langer worden hergebruikt in de teelt, waardoor minder snel andere gietwaterbronnen nodig zijn.

VOLDOENDE GOED GIETWATER

Door klimaatverandering zullen droge periodes vaker voorkomen en langer kunnen duren. Door Wageningen UR is onderzoek gedaan naar de klimaatgevolgen voor de glastuinbouw. Daaruit blijkt dat er op korte tot middellange termijn geen grote gevolgen te verwachten zijn. Op lange termijn kunnen droogte, extreme neerslag en zeewaterstijging leiden tot grote bedrijfseconomische risico's. Zo komt de beschikbaarheid van goed gietwater onder druk te staan.

Waterkringsluiting op bedrijfsniveau of gebiedsniveau is essentieel om te kunnen waarborgen dat de glastuinbouw ook in de toekomst kan beschikken over voldoende goed gietwater. Om dit te bereiken is samenwerking van groot belang. Samenwerking tussen ondernemers die elkaar weten te vinden, kennis willen delen, samen willen investeren en risico's willen en durven nemen. Maar ook samenwerking met de ketenpartners, de wetenschap en overheden.

DELFT BLUE WATER

De glastuinbouw werkt aan duurzame oplossingen om op gebiedsniveau de waterketen te sluiten. Momenteel voert bijvoorbeeld de afvalwaterzuiveringsinstallatie Harnaschpolder (in Hoogheemraadschap Delfland) het gezuiverde water af naar de Noordzee. Duurzamer zou het zijn wanneer dit water een nuttige toepassing kan vinden in het gebied. Onder de naam Delft Blue Water werkt de sector met het waterschap samen in onderzoek naar de mogelijkheden om het gereinigde water (effluent) toe te passen als gietwater voor de glastuinbouw. Het effluent wordt door middel van extra zuiveringstrappen opgewerkt tot goed gietwater. In 2013 vond hiermee een demonstratieonderzoek plaats met als conclusie dat het technisch mogelijk is het water op te werken tot goed gietwater.

Emissies

De kaderrichtlijn Water betekent dat er een forse inspanning wordt gevraagd om de waterkwaliteit in glastuinbouwgebieden te verbeteren. Hiertoe werken binnen het Platform Duurzame Glastuinbouw overheden, glastuinbouwsector en milieuorganisaties met elkaar aan het verbeteren van de leefomgeving en het bestendigen van een sterke tuinbouwsector. Doelstelling van het Platform is om in 2027 een nagenoeg emissieloze kas voor water te hebben. Dat betekent dat geen schadelijke stoffen de kas verlaten.

De emissie van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen naar oppervlaktewater is de afgelopen jaren afgenomen. Uit metingen van de waterschappen met glastuinbouwconcentratiegebieden blijkt dat de afname nog niet voldoende is om aan de waterkwaliteitsnormen voor 2027 te voldoen, maar dat de juiste route is ingezet. In 2013 zijn de emissienormen voor de substraatteelt en de zorgplicht voor de grondteelt opgenomen in het Activiteitenbesluit en van kracht geworden. Om de emissienormen van 2015 en verder te kunnen halen is een verdere innovatieslag nodig. Producenten investeren hierbij samen met overheid en andere partijen in innovatie en onderzoek.

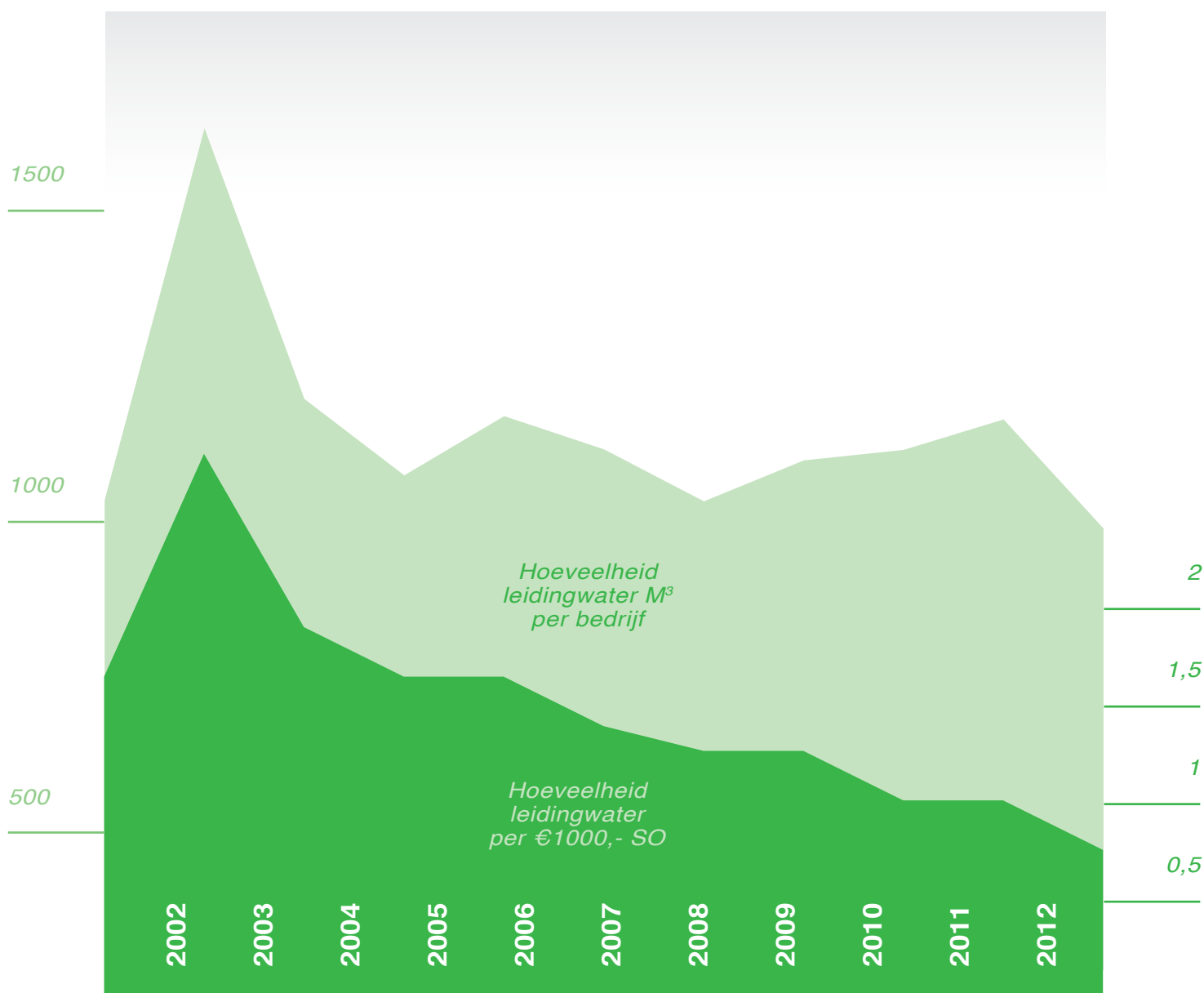
In 2013 startte de sector samen met overheden de publiek-private samenwerking Glastuinbouw Waterproof. Er zijn drie hoofdstromen: beperking emissie vanuit grondteelten (lysimeter-aanpak), optimalisering hergebruik drainwater in substraatteelten en het project Duurzaam Water (beschikbaarheid goed gietwater, betere ontsmettingstechnieken en onderzoek naar zuiveringstechnieken).

Naast het innovatiespoor hebben overheden én bedrijfsleven in de regio de afgelopen jaren geïnvesteerd in de aanleg en het verruimen van de capaciteit van de gemeentelijke riolering. Hierdoor kan een groter deel van het bedrijfsafvalwater worden geloosd op de riolering. Het effect daarvan is dat de emissie naar oppervlaktewater fors is afgenomen.

Kwantiteit

Goed gietwater is van groot belang voor de bloemisterijsector. Een gemiddeld tuinbouwbedrijf gebruikte de afgelopen jaren tussen de 800 en 1.000 kubieke meter water per jaar. De hoeveelheid gebruikte water per product daalt. Deze verhouding wordt uitgedrukt in SO: gebruik per standaard output.

WATERGEBRUIK PER STANDAARD OUTPUT (SO)

Meer en beter water in Lake Naivasha

Lake Naivasha is een van de grootste meren in Kenia. Dankzij de economische groei is de bevolking sinds de jaren negentig enorm gegroeid. Die economische groei had daarmee een keerzijde. Onder meer door gebrek aan coördinatie onttrokken vooral de akkerbouw, maar ook de tuinbouw, te veel water aan het meer. Het waterpeil daalde en de waterkwaliteit verslechterde daardoor. Klimaatveranderingen verslechterden de situatie van het meer alleen maar.

Daarom zijn vanaf 2000 tal van initiatieven gestart om de kwantiteit en de kwaliteit van Lake Naivasha te verbeteren. Zo is samen met publieke en private partners het plan 'Integrated Water Resource Action Plan' opgezet. Dit wordt in de periode 2013 tot en met 2016 uitgevoerd.

FloraHolland zuinig met water

FloraHolland is er de laatste jaren in geslaagd het waterverbruik flink te verlagen. Vergeleken met 2011 was het verbruik in 2013 slechts 88%.

WATERVERBRUIK FLORAHOLLAND

2011	381208
2012	369780
2013	333854

Transport en verpakkingen

Zonder transport staat alles stil. Maar de sector wil dat het vervoer van bloemen, planten en uitgangsmateriaal zo milieuvriendelijk mogelijk plaatsvindt. Zo blijkt uit onderzoek van Wageningen UR dat treinen tot 35 procent en zeeschepen tot 90 procent minder CO₂ uitstoten dan vrachtwagens en vliegtuigen, hoewel deze multimodale toepassing tot dusver beperkt is, zo blijkt uit een onderzoek.

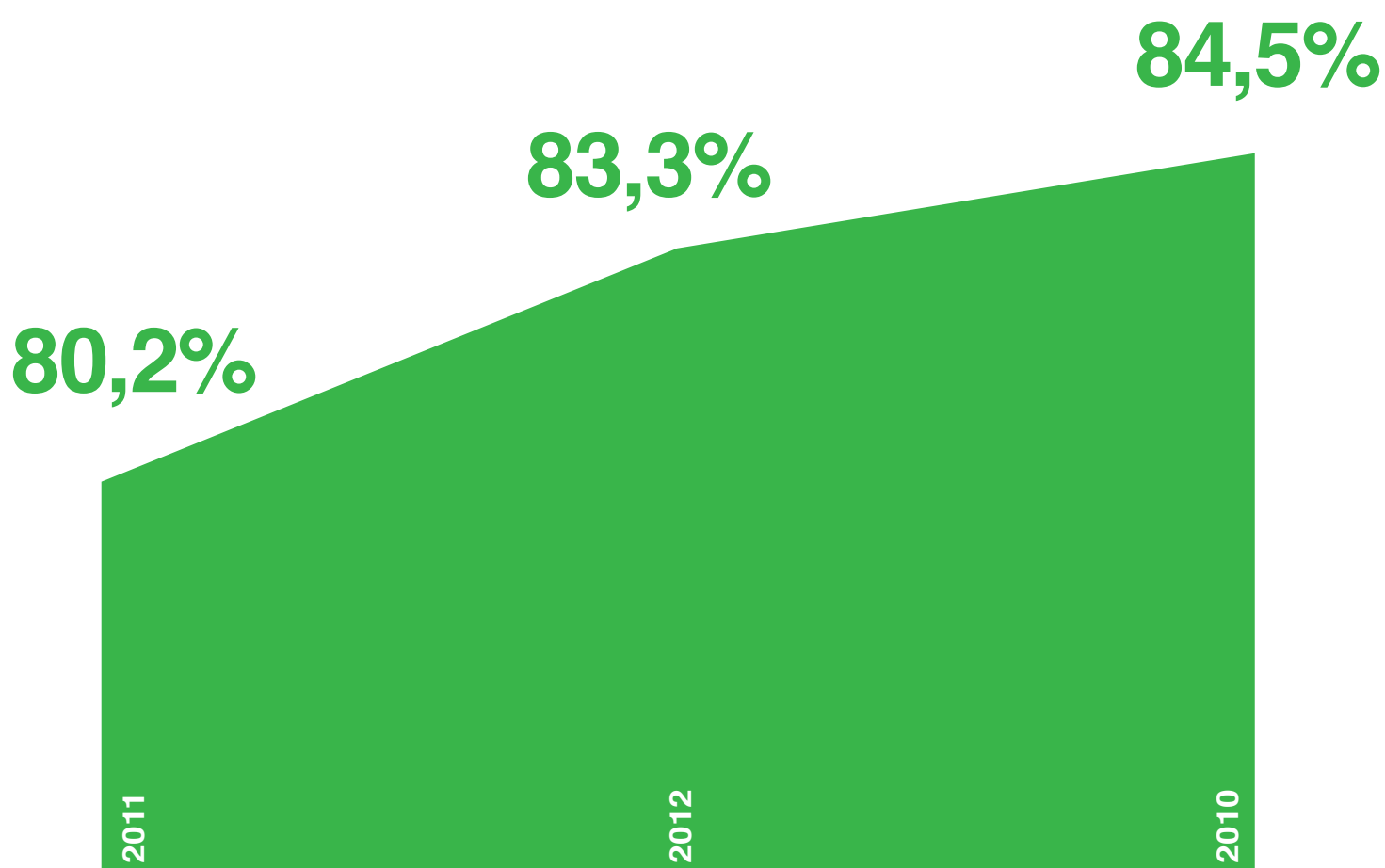
Desondanks stimuleert de sector transport over rails en zee. Zo onderzoekt het project GreenCHAINge (voorheen Greenrail) de mogelijkheden van deze vervoersvormen voor de belangrijkste Europese routes en de belangrijkste importtrajecten vanuit Kenia en Columbia. Op deze trajecten zijn de afgelopen jaren pilots succesvol uitgevoerd. Een aantal trajecten is inmiddels commercieel operationeel.

Daarnaast steekt de bloemisterijsector veel energie in het verbeteren van de bestaande transportvormen. Een voorbeeld daarvan is het project Running on Flowers, waarbij vrachtwagens rijden op vloeibaar gas (dat veel duurzamer is dan diesel). Davin3i onderzoekt welke kansen een 'virtueel handelsnetwerk' biedt voor de logistiek van bloemen en planten.

Verpakkingen zorgen voor gemak, hygiëne, bescherming, houdbaarheid en gemak. Maar verpakkingen eindigen vaak als afval of zelfs zwerfafval. FloraHolland en VGB namen daarom in 2013 het initiatief voor het opstellen van verduurzamingsplannen, waarbij samenwerking tussen verschillende partijen centraal staat. In 2014 start het opstellen van deze plannen. Doel is dat de sector de doelstellingen uit de landelijke Raamovereenkomst Verpakkingen (uit 2013) behaalt.

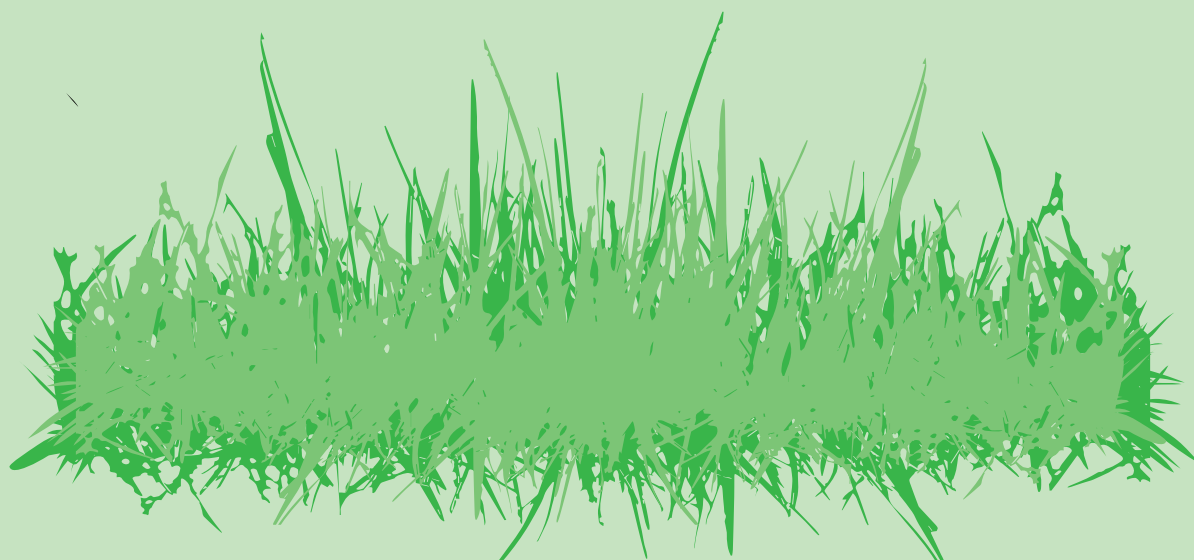
FloraHolland scheidt haar afval de laatste jaren steeds beter in onder meer de componenten organisch, karton, kunststofafval. Organisch afval wordt vergist, karton wordt hergebruikt en van gerecycled kunststof wordt fust gemaakt.

AFVALSCHEIDINGSPERCENTAGE FLORAHOLLAND

Veen

De bloemisterij gebruikt verschillende substraten waarvan veen de belangrijkste is. Hoewel er al strenge eisen zijn waaraan de substraten voor de professionele tuinbouw en de consumentenmarkt moeten voldoen (opgenomen in het keurmerk RHP, Regeling Handels Potgronden) wordt ook hier de lat hoger gelegd door het initiatief Responsible Produced Peat. Het doel is nog betere duurzaamheidscriteria in te voeren voor het verantwoord winnen van veen, bijvoorbeeld door het weer vernatten van afgegraven gebieden. Hierbij moet worden aangetekend dat veen geen schaarse grondstof is en dat de bloemisterij een zeer klein percentage gebruikt van de totaal afgegraven hoeveelheid veen.

Sijas Akkerman, Natuur & Milieu

‘Er is een markt voor een duurzaam bloemenmerk’

De bloemisterijsector kan veel milieuvriendelijker werken dan nu gebeurt. Dat stelt Sijas Akkerman van Natuur & Milieu. “De sector zou de snelheid naar een duurzamere teelt niet mogen laten afhangen van de telers die het langzaamste zijn. Eigenlijk zou het niveau van de koplopers van nu over drie, vier jaar de standaard moeten zijn.”

Akkerman ziet veel goeds in de sector. “Er zijn telers die bijna biologisch telen, de emissieloze kas komt eraan, het is goed dat bijvoorbeeld rozentelers bij elkaar kijken hoe ze minder middelen kunnen gebruiken en op het gebied van energie heeft de sector de doelstellingen voor 2020 al gehaald.”

Meer snelheid

Dat neemt niet weg dat Akkerman ook een aantal forse kritiekpunten heeft. Centrale thema daarbij: gewasbescherming. “Eigenlijk is gewasbescherming bij de sierteelt thema 1, 2 en 3.” Want tegenover alle goede voorbeelden zijn er ook telers die het volgens Akkerman slecht doen als het gaat om middelengebruik. “Ik begrijp wel hoe dat komt: de eisen vanuit het buitenland zijn enorm streng. Er mag echt geen enkel beestje in een bos bloemen zitten.”

Maar gewasbeschermingsmiddelen kunnen schadelijk zijn, zeker als ze in bijvoorbeeld het oppervlaktewater komen. “Als je de kaarten van Compendium voor de Leefomgeving met verontreinigingen van het oppervlaktewater bekijkt, dan zie je vooral in het Westland een donkere vlek.”

Akkerman en zijn collega's spreken de brancheorganisaties er vaak op aan. Maar het valt hem op dat de vervuillende telers nauwelijks worden aangepakt. Daarmee gaat de snelheid uit de ontwikkelingen, aldus Akkerman. "De eerste nota Duurzame gewasbescherming had als doel een reductie van 90% van de verontreiniging van het oppervlaktewater in 2013. Dat werd niet gehaald: van het doel werd 80% gehaald, terwijl het er om gaat dat je ook die resterende 20% haalt. Toen kwam er een nieuwe nota. Het oude doel werd ineens tien jaar naar voren geschoven. Dat hebben wij dan ook niet getekend."

De markt is de sleutel

Voor MPS heeft Akkerman zelfs geen goed woord over. Aanleiding daarvoor is een onderzoek uit 2014 bij een grote tuincentrumketen. "We hebben toen illegale middelen gevonden. Die zaten in planten die aan MPS voldeden, vaak zelfs aan MPS-A." Volgens Akkerman is het MPS-systeem niet sluitend. "Dat vind ik bedrog richting je klanten."

Het is bovendien spelen met vuur. Want naar aanleiding van dat onderzoek hebben milieuorganisaties de sierteelt op het netvlies. "Je kunt erop wachten tot andere organisaties na de planten ook bloemen in een kwaad daglicht stellen."

De sector moet dus haast maken met het middelengebruik in te perken, aldus Akkerman. "Ik begrijp dat het een zware opgave is. Veel bedrijven staan onder druk. De kunst is het om meerwaarde te creëren op de markt. Dan betekenen je iets als branche."

Bovendien zegt Akkerman zeker te weten dat de sector beter kan presteren dan nu gebeurt. "Met Albert Heijn hebben we in 2012 en 2013 schema's gemaakt voor Nederlandse vollegronds- en glasgroentetelers. Daarmee haalden ze een milieuwinst van 50% vergeleken met de voorgaande jaren. Wat die 50% betekent? Onder meer een lager energieverbruik, minder middelen, slimmer omgaan met water. Die telers bleken dus meer te kunnen dan ze zelf dachten."

Een nieuw, duurzaam bloemenmerk

De markt is een belangrijke sleutel richting duurzaamheid, gelooft ook Akkerman. "Er is echt een markt voor duurzame bloemen. Denk maar aan alle bedrijven die een boeket op de receptie of bij een event hebben staan. Veel van die bedrijven zijn bezig met duurzaamheid, maar kunnen nergens terecht voor duurzame bloemen. En ook onze eigen achterban zou - verwacht ik - best meer voor duurzame bloemen willen betalen. Dat zou ik graag met de sector oppakken. Een nieuw, duurzaam bloemenmerk. Maar het lastige is dat de sector op dát punt onvoldoende organiserend vermogen heeft. Dat is jammer, want Nederland kan hiermee echt vooroplopen."

THEMA

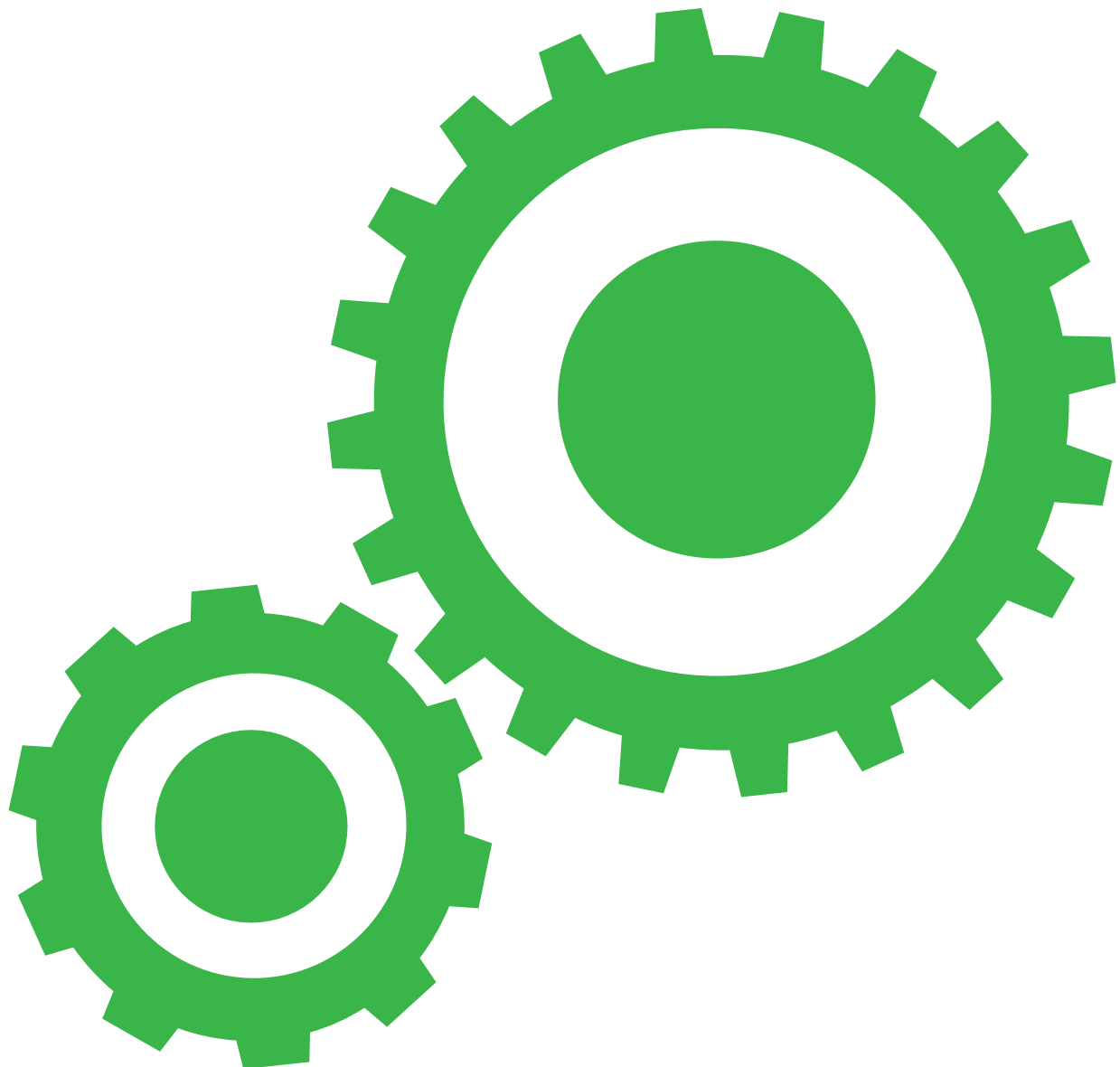
Profit

Een duurzame sector betekent ook: een gezond financieel vooruitzicht. De bloemisterij is zeker gezond te noemen, met een jaarlijkse omzet van enkele miljarden euro's. De glastuinbouw is daarmee een van de pijlers van de economie. Vele honderdduizenden ondernemers en medewerkers zijn ervan afhankelijk.

Economie

In tegenstelling tot veel andere (agrarische) sectoren kent de bloemisterijsector geen centraal economisch beleid. Het Topteam Tuinbouw en Uitgangsmaterialen zet zich wel beleidsmatig in voor het ontwikkelen van de economische situatie in de tuinbouw (bijvoorbeeld door op te roepen tot internationalisering), maar kan dit beleid niet dwingend opleggen.

AANTALLEN EN AREALEN

De Nederlandse bloemisterijbedrijven besloegen eind 2013 samen bijna 4.400 hectare. Een enorme oppervlakte. Maar dit areaal betekende wel een daling van 13,6% ten opzicht van 2011.

De daling kwam bijna volledig voor rekening van de snijbloemen. Zo daalde het areaal rozen - ooit de grootste teelt in Nederland - naar 385 hectare. Inmiddels is chrysant het grootste snijbloemgewas in Nederland. Het aantal bedrijven met snijbloemen onder glas daalde met 11 procent naar 1.280 in 2013. Dat was het derde jaar achtereenvolgend dat het aantal bedrijven daalde.

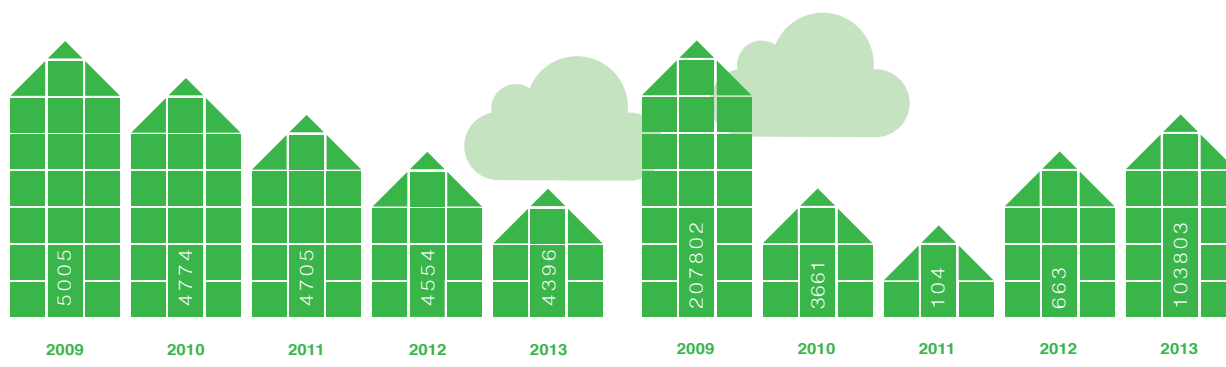
Bij de teelt van potplanten daalde het totale areaal nauwelijks. Vergeleken met 2000 was er in 2013 slechts 10 hectare minder. Maar het aantal bedrijven is in die periode meer dan gehalveerd en bedraagt nu circa 1.000. De schaalvergroting is dus duidelijk zichtbaar: een gemiddeld bedrijf met pot- en perkplanten heeft inmiddels een omvang van 1,8 hectare.

SIERTEELTBEDRIJF IN NEDERLAND

Aantal Bedrijven

Oppervlakte

Totaal Areaal

Areaal

ECONOMISCHE WAARDE

De binnenlandse productiewaarde steeg tussen 2011 en 2013 met circa 5% tot 4,2 miljard euro. Deze stijging wordt vooral veroorzaakt door de stijging van de productiewaarde van snijbloemen. De importwaarde van met name snijbloemen steeg met 3,5 procent. Dit komt door zowel de toename van het volume als door valutaschommelingen. Hoewel de export elk jaar wat fluctueert, is de trend vanaf 2009 stijgende met een hoogtepunt in 2012, waarna de export weer iets is afgenomen. Opvallend is verder dat de afzet aan Nederlandse consumenten de laatste jaren een dalende trend vertoont. De Nederlandse consumptiewaarde bedraagt momenteel ongeveer 1 miljard euro.

BINNENLANDSE PRODUCTIE

(in miljoenen euro's)

	2010	2011	2012	2013
Snijbloemen	2110	2040	2153	2183
Potplanten	2000	1970	2000	2046
Totaal	4110	4010	4153	4229

IMPORT VAN SNIJBLOEMEN EN POTPLANTEN

(in miljoenen euro's)

	2010	2011	2012
Snijbloemen	478	539	572
Potplanten (indicatief)	301	393	393
Totaal	780	932	965

EXPORTWAARDE VAN BLOEMISTERIJPRODUCTEN

(in miljoenen euro's)

	2010	2011	2012	2013
Export	5144	5243	5390	5267

Inkomsten

Telers van snijbloemen genereerden in 2012 en 2013 een gemiddeld inkomen van 60.000 euro. Een relatief hoog bedrag, waardoor telers van snijbloemen in 2012 en 2013 dus hun slechte inkomen over de voorgaande jaren herstellen.

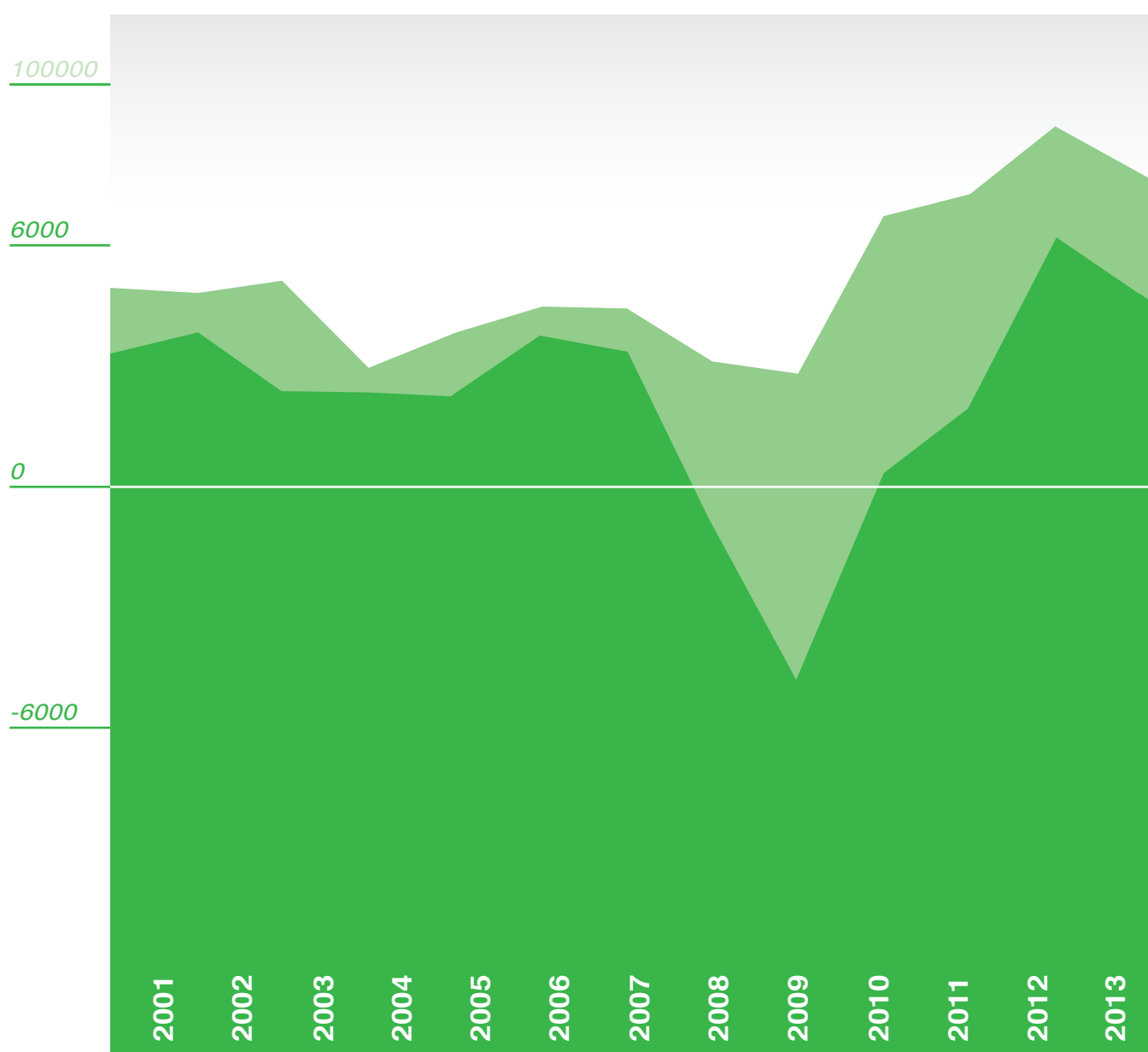
Kwekers van pot- en perkplanten hebben al jaren de hoogste inkomens van alle productiebedrijven in de bloemisterij. In 2012 bedroeg dat inkomen 90.200 euro en in 2013 gemiddeld 79.000 euro.

Het inkomen wordt uitgedrukt in arbeidsjaareenheid (AJE). Dit is de vergoeding die de ondernemers en hun huishoudens hebben behaald voor de inzet van hun arbeid en kapitaal in het bedrijf. Het inkomen wordt berekend door de totale opbrengsten van het bedrijf te verminderen met de betaalde kosten en afschrijvingen en te vermeerderen met het saldo van buitengewone baten en lasten.

INKOMEN PER BEDRIJF

per onbetaalde A/E

■ *Perkplantenbedrijven*
■ *Snijbloemenbedrijven*

Subsidies

Van de primaire agrarische sector wordt vaak gedacht dat deze veel subsidies ontvangt. De bloemisterijsector maakt zeer beperkt gebruik van subsidieregelingen, zeker als het subsidiebedrag vergeleken wordt met de totale productiewaarde (van circa 4 miljard euro). Om een voorbeeld te noemen: de bloemisterij ontvangt geen subsidie van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de Europese Unie. Veel andere land- en tuinbouwsectoren ontvangen die steun wél.

DOOR DE GLASTUINBOUW ONTVANGEN SUBSIDIES

(in miljarden euro's)

SUBSIDIEREGELING	TOTAAL	RELEVANT VOOR
Demonstratieproject Schoon en Zuinig 2012	€ 4,40	Land- en Tuinbouw
Investerings in energie glastuinbouw 2013	€ 2,20	Glastuinbouw
Marktintroductie energie-innovatie 2012	€ 14,00	Glastuinbouw
Marktintroductie energie-innovatie 2013	€ 9,00	Glastuinbouw
Samenwerking bij Innovatietrajecten 2012	€ 8,00	Land- en Tuinbouw
Samenwerking bij Innovatietrajecten 2013	€ 6,00	Land- en Tuinbouw

Daarnaast is er een aantal algemene subsidieregelingen die aanvullende investeringen op het gebied van duurzaamheid ondersteunen. Een voorbeeld daarvan is de Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE). Hier staat echter een tegenprestatie tegenover in de vorm van aanvullende investeringen in duurzaamheid of CO₂-reductie.

Er zijn enkele belastingmaatregelen die specifiek betrekking hebben op de tuinbouw. Allereerst de vrijstelling van energiebelasting voor aardgas voor WKK-installaties. Daarnaast geldt een verlaagd tarief voor energiebelasting op het jaarverbruik per bedrijf tot 1 miljoen m³. In ruil voor dit verlaagde tarief is de sector gebonden aan een jaarlijks plafond voor uitstoot van CO₂. Komt de sector boven dat plafond, dan krijgen alle glastuinbouwbedrijven een heffing opgelegd.

Biobased

De bloemisterijsector wil nadelige invloed van haar activiteiten op de natuur zo veel mogelijk beperken. Zo heeft het programma 'Biobased economy voor de sierteelt' als doel het nuttig gebruik van restmaterialen, zoals niet-chemische gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen. Op die manier zijn er dus minder grondstoffen nodig. FloraHolland en VGB zijn partner in het Kenniscentrum Plantenstoffen en het project Biobase Westland. Daarnaast onderzoekt FloraHolland samen met Schiphol de haalbaarheid van vergisting van afvalstromen.

Product- verantwoordelijkheid

Bloemen en vooral planten in huis, op kantoor, in de klas of in de zorg dragen actief bij aan onze gezondheid en ons welbevinden. Hierdoor worden we niet alleen gezonder en gelukkiger, maar het leidt ook tot kostenbesparingen. Zaken als ziekteverzuim, leerprestaties, gedragsproblemen, luchtfiltering en medicijngebruik worden immers positief beïnvloed. Om deze effecten van bloemen en planten te benadrukken is in 2013 de website Intogreen gelanceerd. Daarnaast is er het programma 'Groen en welbevinden', dat werd gestart door het Productschap Tuinbouw en is overgenomen door FloraHolland.

Ondanks de positieve bijdrage van bloemen en planten op ons geluk en gezondheid zijn milieuorganisaties kritisch op de aanwezigheid van residu van gewasbeschermingsmiddelen in het eindproduct. Het aanwezige residu vormt geen aantoonbaar risico voor de gezondheid van mensen. Desondanks neemt de sector deze kritiek wel degelijk serieus door aanvullende actie te ondernemen. Enerzijds door het gebruik van middelen te verlagen door het investeren in kennis, anderzijds door het uitbannen van elk onrechtmatig gebruik van middelen.

Er is een bijzondere categorie planten: de eetbare bloemisterijproducten. Zij worden gezien als groenten of fruit en moeten dus aan de eisen voor deze producten voldoen. In 2012 en 2013 was hiervoor nog onvoldoende regelgeving. FloraHolland heeft daarom het initiatief genomen om dit te verbeteren. Samen met handelaren en klanten werden drie adviezen gegeven voor aanvullingen op de regelgeving Algemene Specificaties Kamer- en Tuinplanten. Deze wijzigingen zijn:

- Bedrijven die eetbare planten verhandelen, moeten gecertificeerd zijn met MPS-Fruit and Vegetables of een inhoudelijk vergelijkbaar certificaat. Alleen GlobalGAP is onvoldoende.
- Eetbare planten moeten voorzien zijn van productinformatie waaruit blijkt dat ze eetbaar zijn en als zodanig verantwoord zijn geproduceerd.
- Planten die zowel als eetbaar als niet eetbaar kunnen worden aangeboden, moeten altijd voorzien zijn van productinformatie. Voor de niet eetbare planten moet duidelijk vermeld worden dat deze niet eetbaar zijn.

Willem Lageweg, MVO Nederland

*“Ik heb waardering voor de inspanningen
van de sierteelt op het gebied van duurzaamheid”*

vertelt Willem Lageweg, directeur van MVO Nederland. Op veel fronten is de sector bezig de negatieve impact op people, planet en profit te verkleinen. Lageweg mist echter één belangrijk aspect van die inspanningen: een duidelijke toekomstvisie. “Er is geen centrale ambitie.”

MVO Nederland stimuleert en ondersteunt bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties bij het invullen van hun maatschappelijke rol. Tal van sectoren worden door de organisatie bijgestaan bij het maken van ambities en sectorplannen.

De tuinbouw en de sierteelt doen het vergeleken met andere sectoren niet slecht, vertelt Lageweg. Projecten als MPS en de Kas als Energiebron zijn volgens hem voorbeelden van hoe de sector werkt aan duurzaamheid. Door mee te werken aan het Floriculture Sustainability Initiative (FSI) weet Nederland de wereldwijde sierteelt te bewegen duurzamer te werken. En ook is Lageweg onder de indruk van hoe Nederlandse ondernemers in Afrikaanse landen hun verantwoordelijkheid nemen. “Ik kom vaak in Kenia. Als je ziet wat Nederlandse bedrijven daar doen op het gebied van onder meer scholing, voeding en veiligheid. Dat is een voorbeeld voor anderen.”

Coalition of the winning

Maar de sierteelt kan niet tevreden achterover leunen, aldus Lageweg. Zowel het milieu- en klimaatvraagstuk als veel sociale misstanden schreeuwen om meer urgentie. Om te beginnen door een centrale ambitie voor de gehele sector te formuleren. “Ik pleit voor een uitdagende sectorambitie die je kunt communiceren met stakeholders en de achterban. Bijvoorbeeld: zero footprint in 2025 en 0% incidenten op het terrein van arbeid.”

De betonsector heeft dat afgelopen jaren opgepakt. Producenten en brancheorganisaties formuleerden als ambitie '20 procent minder milieu-effecten in 2020'. Probleem was dat er nog geen vraag was naar duurzaam beton. Daarom nam de sector met ondersteuning van MVO Nederland een ambassadeur in dienst. Die probeert afnemers zo ver te krijgen dat ze duurzaam beton afnemen, en dat lijkt vruchten af te werpen. "Daardoor is de betonsector nu een coalitie geworden. Een 'coalition of the winning'. Hetzelfde gebeurt nu in de kledingsector en de chemie."

Zo'n centrale ambitie formuleren vraagt leiderschap en onderlinge samenhang. En dat is wat - met name door het wegvallen van het Productschap Tuinbouw - ontbreekt in de sector. "Ik mis de cohesie. Ik hoop daarom dat de sector dit oppakt. Dat men met elkaar op basis van de best practices een ambitie formuleert en die als norm voor de hele sector hanteert."

De markt

Met zo'n ambitie wordt de sector niet meer in het defensief gedrongen in het geval van een incident, aldus Lageweg. Bovendien is het een signaal dat de sector verantwoording neemt voor de eigen toekomst, en die van de wereld om ons heen. Supermarkten en retailers kunnen dan niet meer om duurzame producten heen. "Want die roepen nu wel 'zorg maar voor duurzame producten, dan zetten wij het wel in de markt'. Maar ik vind dat zij ook veel meer commitment mogen laten zien. Daar zijn ze machtig genoeg voor."

Want Lageweg realiseert zich dat duurzame inspanningen betaald moeten worden. De supermarkten wijzen te snel naar de consument. "Supermarkten zouden duurzame en eerlijke productie kunnen belonen door producenten bijvoorbeeld langdurende contracten aan te bieden of door een betere promotie op de winkelvloer."

Wereldvoorbeeld

Naast het formuleren van een centrale ambitie heeft Lageweg meer adviezen voor de sector. "We weten allemaal dat groene producten een positief effect hebben op onze gezondheid. De sierteelt laat daar een kans liggen. Dit aspect kan veel sterker worden gepromoot en samenwerking met de zorg- en gezondheidssector biedt veel kansen."

Maar vooral heeft Lageweg een wens voor de sector. "De sierteelt is een wereldsector. En eigenlijk zou de sector zich ook moeten profileren als een wereldvoorbeeld voor een groene en sociale economie. Want we staan er vergeleken met andere landen helemaal niet slecht op. We hebben dus alles in ons om internationaal als duurzaam voorbeeld gezien te worden."

Stakeholders

In deze bijlage vindt u alle stakeholders van de bloemisterijsector, verdeeld per thema.

ECONOMIE	Greenport Holland
	Topteam Tuinbouw en Uitgangsmaterialen
	Stichting Greenport Aalsmeer
	Stichting Greenport Noord-Holland Noord
	Stichting Greenport Venlo
	Stichting Greenport Betuwse Bloem
	Stichting Greenport Westland-Oostland (met Greenport Horti Campus)
	Stichting Greenport Duin & Bollenstreek
MILIEU	Glastuinbouw Waterproof (LTO Glaskracht Nederland, Bayer Cropscience, Grodan, Groen Agrocontrol, Platform Duurzame Glastuinbouw, Stichting Natuur & Milieu, Revaho, Yara en Wageningen UR)
	Kas als Energiebron (LTO Glaskracht Nederland, ministerie van Economische Zaken)
	Platform Duurzame Glastuinbouw / Glastuinbouw Waterproof
ARBEID	Stigas (LTO Nederland, Branchevereniging VHG, CUMELA Nederland, FNV Bondgenoten en CNV Vakmensen)
	Stichting Normering Arbeid (o.a. LTO Glaskracht Nederland, ABU, NBBU, VIA, FNV Bondgenoten, VNV en COV)
ALGEMEEN	Stichting MPS (LTO Glaskracht Nederland, VGB, FloraHolland, retail, onderzoeksinstituten en milieuorganisaties)
	Floriculture Sustainability Initiative (o.a. VGB, FloraHolland, AIPH (International Association of Horticultural Producers), IKEA, Kenya Flower Council, Wereldnatuurfonds Kenya, Stichting Max Havelaar, FleuraMetz, Waterdrinker, Hivos en MPS)
	Stichting Fair Flowers, Fair Plants (FloraHolland, AIPH, FNV Bondgenoten, International Labor Rights Forum, VGB en Kenya Human Rights Commission)

EXTERNE INITIATIEVEN

De bloemisterijsector heeft een aantal externe verdragen onderschreven in de periode 2012 – 2013.

VERDRAG	ONDERTEKEND DOOR
CO ₂ -Convenant 2012	LTO (Glaskracht) Nederland
Convenant Verpakkingen	VGB
Nationaal Energie akkoord	LTO (Glaskracht) Nederland

VERENIGINGEN OF BELANGENORGANISATIES

De bloemisterijsector is lid van de volgende organisaties:

ORGANISATIE	LTO GLASKRACHT NEDERLAND	KONINLIJKE FLORAHOLLAND	VGB
VCN		X	
Union FLeurs			X
VNO-NCW	X	X	
FSI*	X	X	X
EVO			X
NVG			X
NCR	X	X	
Copa Cogeca	X	X	

* in voorbereiding in 2013, lid vanaf 2014

Over dit verslag

Tot 2011 bracht het Productschap Tuinbouw (PT) jaarlijks een maatschappelijk jaarverslag uit voor de gehele tuinbouw (bloemisterij, groente, bollen, bomen, perk- en vaste plantensector, hoveniers). Het PT is echter opgehouden te bestaan. Daardoor verscheen het laatste maatschappelijk jaarverslag ‘oude stijl’ in 2011.

Drie organisaties in de bloemisterijsector hebben besloten het maatschappelijk jaarverslag in ere te herstellen. Die organisaties zijn: Koninklijke bloemenveiling FloraHolland, tuinbouwondernemersorganisatie LTO Glaskracht Nederland en de Vereniging voor de Groothandel in de Bloemen en planten VGB. Dit maatschappelijk jaarverslag richt zich dus niet op de gehele tuinbouwsector, maar alleen op een deel daarvan: de bloemisterijsector.

Uit overleg met interne en externe stakeholders bleek dat de volgende maatschappelijke onderwerpen belangrijk waren in 2012 en 2013:

- Goede arbeidsomstandigheden
- Verminderen inzet fossiele brandstoffen
- Minimaliseren brandstofgebruik/CO₂-uitstoot
- Veilige producten zonder residu
- Beheersing van afval en reststromen
- Verpakkingen
- Overlast transport/productie omwonenden marktplaats en productiekassen
- Effect op de waterkwaliteit
- Diversiteit in personeelsbestand
- Biodiversiteit

Deze onderwerpen staan daarom beschreven in dit verslag. Hierbij is zo veel mogelijk aangesloten bij het verslag Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen in de Tuinbouw- en Groensector van het Productschap Tuinbouw uit 2011.

Voor het samenstellen van dit maatschappelijk jaarverslag is een stuurgroep ingesteld met de hoogste vertegenwoordigers van respectievelijk de drie organisaties. Deze stuurgroep is ondersteund door een zogenaamde opdrachtgeversgroep. Bureau Buining & Partners heeft het maatschappelijk jaarverslag opgesteld. Daarbij heeft het gebruikgemaakt van de Global Reporting Initiative (GRI), een internationale standaard voor maatschappelijke verslaglegging.

GRI-TABELLEN

DEEL 1 - OVER DE BLOEMISTERIJSECTOR

INDICATOR	DEFINITIE GRI	HOOFDSTUK/PARAGRAAF
VISIE EN STRATEGIE		
G4-1	Verklaring van de directie	Een duurzame, transparante sector
PROFIEL BLOEMISTERIJSECTOR		
ALGEMEEN		
G4-3	Naam verslaggevende organisaties	Bijlage over dit verslag
G4-4	Voornaamste merken, producten en/of diensten	Het profiel van de sector
G4-5	Locaties van belangrijkste hoofdkantoren	Nederland en daarbuiten
G4-6	Landen waarin de sector actief is met grootschalige activiteiten.	Top 10 van import en exportlanden
G4-7	Voornaamste eigendomsstructuur en rechtsvormen	Werkgevers en werknemers
G4-8	Belangrijkste afzetmarkten	Top 10 van import en exportlanden
G4-9	Omvang van de verslaggevende organisaties	Werkgevers en werknemers
G4-10	Totale werkgelegenheid / samenstelling	Werkgevers en werknemers
G4-11	Percentage medewerkers dat onder een cao valt	Werkgevers en werknemers

INDICATOR	DEFINITIE GRI	HOOFDSTUK/PARAGRAAF
G4-12	Beschrijving supply chain	Het profiel van de bloemisterij-sector
BETROKKENHEID BIJ EXTERNE INITIATIEVEN		
G4- 14	Toelichting over de toepassing van het voorzorgsprincipe	Een duurzame, transparante sector
G4-15	Externe economische, milieu gere- lateerde en sociale handvesten of principes die door de bloemisterij- sector worden onderschreven	Bijlage stakeholders
G4-16	Lidmaatschap van verenigingen	Bijlage stakeholders
BEPALING RELEVANTIE VOOR STAKEHOLDERS EN UITGANGSPUNTEN VERSLAGLEGGING		
G4-18	Proces voor het bepalen van de inhoud van het verslag	Bijlage over dit verslag
G4-19	Lijst van meest relevante onder- werpen	Bijlage over dit verslag
G4-22	Gevolgen van herformuleringen van eerder verstrekte informatie	niet van toepassing in 2012 – 2013
G4-23	Significante veranderingen ten op- zichte van vorige verslagperiodes	Bijlage over dit verslag
STAKEHOLDERMANAGEMENT		
G4-24	Lijst van bij de bloemisterijsector betrokken stakeholders	Bijlage stakeholders
G4-25	Basis voor selectie van door de bloemisterijsector betrokken sta- holders	Dialoog met de buitenwereld
G4-26	Werkwijze en frequentie voor het betrekken van stakeholders	Dialoog met de buitenwereld Bijlage stakeholders
G4-27	Resultaat stakeholdermanage- ment	Dialoog met de buitenwereld Bijlage stakeholders Interview FNV Interview Stichting Natuur & Milieu Interview MVO Nederland

INDICATOR	DEFINITIE GRI	HOOFDSTUK/PARAGRAAF
VERSLAGPROFIEL		
ALGEMEEN		
G4-28	Verslagperiode	Bijlage over dit verslag
G4-29	Datum van het meest recente verslag	Bijlage over dit verslag
G4-30	Verslaggevingscyclus	Bijlage over dit verslag
G4-31	Contactpunt voor vragen over het verslag of de inhoud ervan	Colofon
GRI TABEL		
G4-32	GRI Tabel	Bijlage GRI tabel
ASSURANCE		
G4-33	Beleid met betrekking tot externe assurance	Bijlage over dit verslag
GOVERNANCE		
BESTUURLIJKE STRUCTUUR SAMENSTELLING		
G4-34	De bestuurlijke structuur van de bloemisterijsector	Bestuurlijke structureren
G4-37	Proces dialoog over MVO tussen hoogste bestuurslaag sector en stakeholders (Comprehensive)	Dialoog met de buitenwereld Bijlage stakeholders
TOPMANAGEMENT EN HOOGSTE BESTUURSLAAG		
G4-42	Rol bij ontwikkelingen MVO beleid (Comprehensive)	Bijlage over dit verslag

INDICATOR	DEFINITIE GRI	HOOFDSTUK/PARAGRAAF
COMPETENTIES EN EVALUATIE PRESTATIES		
G4-43	Actualisatie kennis hoogste bestuurslaag over MVO issues (Comprehensive)	Bestuurlijke structuren
ROL BIJ MVO VERSLAGLEGGING		
G4-48	Hoogste bestuurslaag die MVO verslag goedkeurt (Comprehensive)	Een duurzame, transparante sector Bijlage over dit verslag
ROL BIJ EVALUATIE MVO PRESTATIES		
G4-49	Proces communicatie kritische geluiden naar hoogste bestuurslaag (Comprehensive)	Bestuurlijke structureren

DEEL II - BELEID

Het beleid wordt op hoofdlijnen beschreven per onderdeel.

DEEL III - PRESTATIE-INDICATOREN

INDICATOR	DEFINITIE GRI	HOOFDSTUK/PARAGRAAF
PROFIT		
ECONOMISCHE PRESTATIES		
G4-EC1	Economische kengetallen	Hoofdstuk Economie
G4-EC2	Financiële gevolgen en risico's ten gevolge van klimaatverandering	Klimaatgevolgen
G4-EC 4	Relevante subsidies van de overheid	Subsidies
LOKALE VERBINDING EN IMPACT		
G4-EC5	Mate waarin salaris gelijk staat aan het wettelijk minimumloon in belangrijkste vestigingsgebieden	Mensenrechten
PLANET		
GRONDSTOFFEN		
G4-EN2	Percentage materialen dat bestaat uit afval van een externe bron	CO ₂ uit de Rotterdamse haven Biobased
ENERGIE		
G4-EN3	Energieverbruik binnen de bloemisterijsector	Energie
G4-EN5	Energie efficiëntieratio	Energie
G4-EN6	Energiebesparing door beter beheer en efficiency	Energie
G4-EN7	Initiatieven en resultaten op het gebied van duurzame energie en energie-efficiency	Energie

INDICATOR	DEFINITIE GRI	HOOFDSTUK/PARAGRAAF
WATER		
G4-EN8	Totaal waterverbruik per bron	Water
G4-EN9	Waterbronnen die significant worden aangetast door het verbruik	Water
G4-EN10	Percentage en totale volume hergebruikt water	Water
BIODIVERSITEIT		
G4-EN12	Beschrijving impact op die natuurgebieden	Water
G4-EN13	Strategie en activiteiten om impact op biodiversiteit te beheersen	Gewasbescherming
EMISSIONS		
G4-EN15	Directe emissies van broeikasgassen	Energie
G4-EN16	Indirecte emissies van broeikasgassen	Energie
G4-EN18	Broeikasemissie efficiencyratio (per eenheid product)	Energie
G4-EN19	Initiatieven en resultaten voor beperking broeikas emissies	Energie
EFFLUENTEN		
G4-EN22	Kwantitatief en kwalitatief watergebruik	Gewasbescherming
Water		
G4-EN23	Totale hoeveelheid afval en verwerking daarvan	Transport en verpakkingen
G4-EN24	Aantal en volume relevante verspillingen/lozingen	Gewasbescherming Water

INDICATOR	DEFINITIE GRI	HOOFDSTUK/PARAGRAAF
PRODUCTEN EN DIENSTEN		
G4-EN28	Percentage verpakkingsmateriaal dat wordt hergebruikt	Transport en verpakkingen
TRANSPORT		
G4-EN30	Relevante impact transport producten en diensten op milieu	Transport en verpakkingen
MILIEUBEOORDELING LEVERANCIERS		
G4-EN32	Percentage nieuwe leveranciers dat wordt beoordeeld op milieu-criteria	Steeds meer telers voldoen aan MPS
G4-EN33	Negatieve milieueffecten t.g.v. de bloemisterijketen plus acties	Mensenrechten
FORMELE WERKWIJZE BIJ OPLOSSEN VAN MILIEUDISPUTEN IN DE KETEN		
G4-EN34	Aantal milieudisputen en oplossingswerkwijze	Dialogoog met de buitenwereld Bijlage stakeholders
PEOPLE		
ARBEIDSOMSTANDIGHEDEN		
WERKGELEGENHEID		
G4-LA1	Personeelsverloop	In- en uitstroom van vast personeel in 2012
G4-LA2	Verschillen arbeidsvoorwaarden tussen full-time en part-time en tijdelijke contracten	Werkgevers en werknemers (Conform cao)
G4-LA3	Ouderschapsverlof	Werkgevers en werknemers (Conform cao)

INDICATOR	DEFINITIE GRI	HOOFDSTUK/PARAGRAAF
VEILIGHEID EN GEZONDHEID		
G4-LA5	Betrokkenheid medewerkers bij veilig- en gezondheidsbeleid	Arbeidsomstandigheden
G4-LA6	Ziekte en ziekteverzuim	Arbeidsomstandigheden
G4-LA7	Functies met verhoogd risico op ziekte of ongelukken	Arbeidsomstandigheden
G4-LA8	Mate waarin veiligheid en gezondheidsissues worden vastgelegd met vakbonden	Arbeidsomstandigheden (Conform cao)
TRAINING EN OPLEIDING		
G4-LA11	Percentage medewerkers met functionerings- en beoordelingsgesprekken	Arbeidsomstandigheden
DIVERSITEIT		
G4-LA12	Diversiteit bestuur en medewerkersbestand	Werkgevers en werknemers
GELIJKE BELONING NAAR GESLACHT		
G4-LA13	Variatie beloning naar geslacht	(conform cao)
MENSENRECHTEN		
INVESTERINGS- EN INKOOPPROCEDURES		
G4-HR1	Investerings- of contractvoorwaarden t.a.v. mensenrechten	Mensenrechten
VRIJHEID VAN VERENIGING OF VAKBOND		
G4-HR4	Benoemde significante risico's op onvrijheid en beheersmaatregelen	Mensenrechten

INDICATOR	DEFINITIE GRI	HOOFDSTUK/PARAGRAAF
KINDERARBEID		
G4-HR5	Benoemde significante risico's op kinderarbeid en beheersmaatregelen	Mensenrechten
BEOORDELING MENSENRECHTENISSUES IN DE KETEN		
G4-HR9	Issue en risicomanagement in de keten t.a.v. mensenrechten	Mensenrechten
BEOORDELING LEVERANCIERS OP MENSENRECHTEN		
G4-HR10	Mate van screening van leveranciers op mensenrechtenissues	Mensenrechten
G4-HR11	Negatieve effecten op mensenrechten t.g.v. de keten en acties	Mensenrechten
MAATSCHAPPIJ		
DIRECTE OMGEVING		
G4-SO1	Mate waarin directe omgeving betrokken wordt bij bedrijfsmatige activiteiten	Publieksevenementen
G4-SO2	Bedrijfsmatige activiteiten met negatief effect op directe omgeving	Maatschappij
MEDEDINGING		
G4-SO7	Juridische stappen tegen oneerlijke concurrentie, kartels en monopolies	Mededinging
FORMELE WERKWIJZE BIJ OPLOSSEN VAN DISPUTEN OVER MAATSCHAPPELIJKE IMPACT IN DE KETEN		
G4-SO11	Aantal disputen over mensenrechten en de oplossingswerkwijze	Dialogoog met de buitenwereld Bijlage stakeholders

INDICATOR	DEFINITIE GRI	HOOFDSTUK/PARAGRAAF
PRODUCTVERANTWOORDELIJKHEID		
KLANTGEZOND- EN VEILIGHEID		
G4-PR1	Mate waarin producten en diensten impact hebben op veiligheids- en gezondheidsaspecten	Productverantwoordelijkheid

COLOFON

Het maatschappelijk jaarverslag bloemisterijsector 2012-2013 is een gezamenlijke uitgave van FloraHolland, VGB en LTO Glaskracht Nederland. Het Productschap Tuinbouw is mede-financier van deze uitgave.

Regie en contact:	Coen Meijeraan (FloraHolland), Geert van Oosterhout (LTO Glaskracht Nederland), Manon Velthuis (VGB)
Samenstelling:	Michiel Cappendijk (Buining & Partners)
Redactie:	Mario van Vliet (Mocca)
Vormgeving:	Joran van Liempt (You're On!)

MAATSCHAPPELIJK JAARVERSLAG BLOEMISTERIJSECTOR 2012-2013

